

10. ANALIZA HARMONIZACIJE DRUGIH RAZVOJNIH DOKUMENATA REGIONALNE I NACIONALNE RAZINE (SEKTORSKE STRATEGIJE) U ODNOSU NA PROSTORNI RAZVOJ U OBALNOM PODRUČJU

10.1 Nacionalne sektorske strategije

10.1.1 Strategija razvoja turizma

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine je dokument koji precizno definira smjernice za povećanje konkurentnosti hrvatskog turizma na međunarodnom tržištu, daje jasne naputke za pokretanje investicija u sektoru te je ujedno i osnova za povlačenje sredstava iz fondova Europske unije. Glavni razvojni cilj Strategije je ulazak Hrvatske u vodećih 20 turistički najkonkurentnijih zemalja svijeta. Prema definiranoj viziji, Hrvatska bi 2020. godine, trebala biti "globalno prepoznatljiva turistička destinacija, konkurentna i atraktivna za investicije, koja stvara radna mjesta i na održiv način upravlja razvojem na svom cijekupnom prostoru, njeguje kulturu kvalitete, a svojim gostima tijekom cijele godine pruža gostoljubivost, sigurnost i jedinstvenu raznovrsnost autentičnih sadržaja i doživljaja"¹⁰⁸.

Strategija ističe i razvojna ograničenja Hrvatskog turizma, među kojima posebno ističe zakonski okvir i upravljanje, odnosno upravljanje prostorom: "Nedovoljna raspoloživost analiza prihvatnog kapaciteta okoliša za turističke aktivnosti kao alata za planiranje i upravljanje prostorom na principu održivog razvijanja i ekosustavnog pristupa. Nedovoljno korištenje strateških planova razvoja turizma kao stručne podloge u procesu izrade prostornih planova, a u svrhu racionalnog korištenja raspoloživog turističkog prostora. Nedovoljna raspoloživost analiza prihvatnog kapaciteta okoliša za turističke aktivnosti kao alata za planiranje i upravljanje prostorom na principu održivog razvijanja i ekosustavnog pristupa."

Okoliš je istaknut kao jedan od globalnih kvalitativnih megatrendova, a Strategija posebno naglašava i važnost integralnog upravljanja obalnim područjem: "Problematika okoliša i okolišna odgovornost među najaktualnijim su izazovima budućnosti. Kao djelatnost koja istovremeno počiva na kvaliteti okoliša i koja na njega intenzivno djeluje, turizam će se bitno intenzivnije priklanjati primjeni okolišno odgovornih, 'zelenih' koncepta na razini pojedinih pružatelja usluga i cijelih destinacija. Integralno upravljanje obalnim područjem, u kojem je turizam važan gospodarski sektor, predstavlja okvir za uravnoteženi razvoj obalnog područja te poticaj razvoju održivog turizma koji teži očuvanju obalnih ekosustava i krajobraza te prirodnih i kulturnih resursa".

Kao jedno od razvojnih načela posebno se ističe i ekoški odgovoran razvoj – radi se prije svega o primjeni suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja u gradnji i opremanju (npr. smanjenje toplinskih gubitaka, energetski učinkoviti sustavi grijanja/hlađenja, korištenje obnovljivih izvora energije), racionalnosti u korištenju raspoloživog prostora, poštivanju odrednica nosivog kapaciteta destinacije i mikrolokacije projekta, kao i mogućnosti priključenja na postojeće

¹⁰⁸ Za ostvarenje zacrtanog razvojnog cilja hrvatskom turizmu do 2020. godine, navodi se u Strategiji, predstoji implementacija četiri strateška cilja: ostvariti nove investicije u iznosu od 7 milijardi eura, poboljšati strukturu i kvalitetu smještaja (izgradnja novih 20 tisuća soba u hotelima i rast njihovog udjela s 13,1% na 18,1%; izgradnja novih sadržaja u kampovima; povećanje kvalitete obiteljskog smještaja), otvoriti oko 30 tisuća novih radnih mjestra u turizmu i pratećim djelatnostima (oko 20 tisuća u turizmu i oko 10 tisuća u pratećim djelatnostima) te povećati turističku potrošnju (ostvarivanje 14,3 milijardi eura ukupne godišnje turističke potrošnje 2020.g.). Strategija je precizna i kada je riječ o definiranju ključnih područja na kojima je potrebno djelovati („operativne strategije“) i na kojima bi trebao biti naglasak turističke politike naše zemlje do 2020. godine. Definirano je pet ključnih područja: marketing, razvoj turističke ponude, investicije, razvoj ljudskih potencijala i upravljanje procesima.

infrastrukturne sustave. Posebnu pažnju valja posvetiti promicanju rješenja koja vode niskougljičnom razvoju Hrvatske i sudjelovanju turističkog sektora u provedbi proaktivnih mjera Strategije zaštite morskog okoliša u cilju njegovog očuvanja i trajne zaštite.

Strategija definira i konkretan i precizan Akcijski plan, sastavljen od 26 prioritetnih mjera koje se, između ostalog, odnose na: jasno definiranje izmjena i dopuna zakonske regulative, često i iz oblasti prostornog planiranja (promjena klasifikacije turističkih zona, utvrđivanje načina raspolažanja etažiranim dijelovima turističkih zona, gradnja golf igrališta na šumskom zemljištu, te utvrđivanje građevinskih područja gdje se grade zgrade) te zakona o pomorskom dobru i morskim lukama (skraćivanje procedura za utvrđivanje granica pomorskog dobra, kvalitetnije rješavanje problematike koncesija na pomorskome dobra vezano uz plaže i nautički turizam), zatim akcijske planove razvoja pojedinih turističkih proizvoda, nacionalne programe razvoja određenih segmenata smještajnih kapaciteta, izradu novog strateškog marketing plana hrvatskog turizma i preustroj sustava turističkih zajednica.

10.1.2 Strategija upravljanja i raspolažanja imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske za razdoblje od 2013.-2017.

Strategijom upravljanja i raspolažanja imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske, dugoročno se želi osigurati transparentnost i učinkovitost upravljanja, te upotreba i očuvanje imovine važne za život i rad postojećih i budućih generacija građana Hrvatske.

Primjenom integralnog modela upravljanja, želi se postići da imovina u vlasništvu Republike Hrvatske bude istovremeno u službi gospodarskog razvoja, te zaštite dugoročnih nacionalnih interesa. U Strategiji je prvi put izrađen obuhvat imovine u vlasništvu Republike Hrvatske čime se odgovorilo na problematiku definiranja što je državna imovina, kao i prijedlog novog popisa trgovačkih društava od strateškog značenja za Republiku Hrvatsku.

Strategija se oslanja i na razvojne strategije Republike Hrvatske, na Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011. – 2015. godine, Strategiju Vladinih programa za razdoblje 2013. – 2015. godine i u tom smislu predstavlja njihov logičan nastavak i razradu.

Strategijom su propisane i nekretnine koje se ne mogu otudjivati kao što su: šume u vlasništvu Republike Hrvatske (uz iznimku izdvajanja šumskog zemljišta):

- osobito vrijedno poljoprivredno zemljište,
- vode kao javno dobro ne mogu biti predmetom otudenja osim koncesije kao oblika gospodarenja njima,
- kulturna i prirodna baština, nacionalni parkovi i parkovi prirode,
- nekretnine koje se nalaze na pomorskem dobru
- nekretnine od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku
- druge nekretnine, pokretnine i ostali pojavnii oblici za koje se to utvrdi posebnim propisom

U odnosu na prostorno uređenje, posebno poglavlje govori o zaštiti interesa Republike Hrvatske u prostornom uredenju, te se naglašava da Država mora biti aktivni sudionik prostornog uređenja na svim razinama i donositi pravila po kojima će država i lokalna samouprava postupati kod donošenja dokumenata javnog uređenja, te osigurati trajnu zaštitu prostora Republike Hrvatske, vodeći računa o potrebama razvoja kao i zaštite kulturne baštine i sredine u kojoj živimo. U cilju zaštite interesa RH, te adekvatnog planiranja zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske potrebno je uspostaviti jedinstveni Središnji registar, kompatibilan nacionalnoj infrastrukturi prostornih podataka (NIP) i GEOPORTAL-u, koji će na jednostavan način

omogućiti planiranje i upravljanje zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske, kao i učinkovit nadzor nad istim. Dalje je naglašeno da u novom Zakonu o upravljanju i raspolažanju državnom imovinom potrebno osnažiti pravnu poziciju Republike Hrvatske u postupcima donošenja dokumenata prostornog uredjenja, na način da se utvrdi obveza jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave da moraju pozvati nadležno tijelo Republike Hrvatske na sudjelovanje u svim fazama postupka donošenja dokumenata prostornog uredjenja, uz dostavu svih relevantnih podataka kao i utvrditi zakonske sankcije za nepoštivanje istih. Istaže se da će i jedan od učinkovitijih instrumenata u zaštiti interesa Republike Hrvatske kroz prostorno uredjenje biti i donošenje Prostornog plana Republike Hrvatske kojim će se u prostoru jasno definirati područja koja su od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku.

10.1.3 Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske

Kao glavni cilj navedene strategije navedeno je izgradnja sustava uravnoveženog razvoja odnosa između sigurnosti opskrbe energijom, konkurentnosti i očuvanja okoliša, koji će hrvatskim građanima i hrvatskom gospodarstvu omogućiti kvalitetnu, sigurnu, dostupnu i dostačnu opskrbu energijom. Takva opskrba energijom predviđen je gospodarskog i socijalnog napretka.

Strategija je odgovorila zahtjevima zajedničke energetske politike Europske unije te nudi rješenje za ostvarenje temeljnih ciljeva vezanih uz sigurnost opskrbe, konkurenčnost energetskog sektora i održivi razvoj, koje razrađuje u skladu s posebnostima Republike Hrvatske i njezinim nacionalnim interesima.

Suglasno zahtjevima Strategije, vezano za plansko prostorne dokumente, propisano je da će Republika Hrvatska obaviti sve potrebite promjene kako bi se otklonila ograničenja. Uvjeti provedbe Strategije energetskog razvoja glede prostornih planova su:

- Pregled i dorada dokumenata koji su se odnosili na izbor lokacija energetskih objekata, što uključuje vrednovanje prije predloženih preferiranih lokacija te eventualnih novih lokacija;
- Definiranje lokacija za sve tipove energetskih objekata: termoelektrana na uvozni ugljen, plinska termoelektrana s i bez kogeneracije, nuklearna elektrana, odlagalište nisko i srednje radioaktivnog otpada, terminal UPP, obnovljivi izvori električne snage veće od 20 MW, svi drugi energijski izvori toplinske snage veće od 50 MW, koridori novih plinovoda, naftovoda i dalekovoda;
- Usklađenje i promjena programa prostornog uredjenja Republike Hrvatske u dijelu energetike prema smjernicama Strategije energetskog razvoja;
- Usklađenje svih županijskih dokumenata prostornog uredjenja s Programom prostornog uredjenja Republike Hrvatske.

10.1.4 Industrijska strategija Republike Hrvatske

Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.-2020. godine kao glavni cilj ističe: Repozicioniranje identificiranih strateških djelatnosti na globalnom lancu vrijednosti prema razvoju aktivnosti koje stvaraju dodanu vrijednost. Pored osnovnoga, definirani su i drugi ciljevi hrvatske industrije, a to su:

1. Rast obujma industrijske proizvodnje po prosječnoj godišnjoj stopi od 2,85%;
2. Rast broja novozaposlenih za 85.619 do kraja 2020. godine, od čega minimalno 30% visokoobrazovanih;
3. Rast produktivnosti radne snage za 68,9% u razdoblju 2014. – 2020.;
4. Povećanje izvoza u razdoblju 2014. – 2020. za 30% i promjena strukture izvoza u korist izvoza proizvoda visoke dodane vrijednosti.

Kao resursi hrvatskog gospodarstva istaknuti su mineralne sirovine, poljoprivredna zemljište, vode i morski resursi.

Za vode je naglašeno: Vode su opće dobro koje zbog svojih prirodnih svojstava ne mogu biti u ničijem vlasništvu te kao opće dobro imaju osobitu zaštitu Republike Hrvatske. Vodno područje Hrvatske može se podijeliti na dvije cjeline - Jadransko vodno područje i Dunavsko vodno područje. Površina Dunavskog vodnog područja iznosi oko 35.000 km², dok Jadransko vodno područje zauzima 18.000 km² kopnenog prostora i oko 3.000 km² otoka. Prema Očevidniku koncesija za gospodarsko korištenje voda, na vodnom području rijeke Dunav izdano je 490 koncesija za korištenje vode. Na Jadranskom vodnom području izdano je preko 130 koncesija za korištenje voda. Hidroenergija je važan izvor primarne energije u Hrvatskoj. Ovisno o hidrološkim prilikama, na nju otpada i više od 50% vlastite proizvodnje električne energije, najvećim dijelom na Jadranskom vodnom području. Pravo iskorištavanja vodnih snaga za proizvodnju električne energije stječe se na osnovi ugovora o koncesiji. Na području Hrvatske izdane su ukupno 34 koncesije, od čega 18 na Dunavskom vodnom području (3 na podslivu Drave i Dunava, 15 na podslivu Save) i 16 na Jadranskom vodnom području. Ukupna instalirana snaga hidroelektrana na Jadranskom vodnom području je 1.750 MW. Za potrebe tih elektrana izgrađen je niz višenamjenskih akumulacija na podvelebitskim, ličkim i dalmatinskim slivovima od kojih su najveće Peruća na Cetini (571 hm³) i Kruščica na rijeci Lici (142 hm³).

Za morske resurse je naglašeno: Osnovne djelatnosti koje se odvijaju u i na moru su ribolov, uzgoj morskih vrsta i pomorski promet. U Registrar ribarske flote upisano je 4.039 plovila. Najveći postotak flote (preko 80%) čine plovila do 12 metara duljine. Najznačajniji dio ukupne tonaže hrvatske ribolovne flote čine plivarice, a najznačajniji dio ukupne snage čine višenamjenska plovila. Najveći dio ulova (preko 80%) čini mala plava riba (srđela i inčun). Od ukupnog ulova, udio ulova bijele i plave ribe iznosi oko 96%, glavonožaca oko 2%, a rakova i školjkaša oko 2%. Najznačajnija iskrcajna mjesta u 2010. za malu plavu ribu bila su Kali, Zadar, Biograd na Moru te Pula, a za koćarske ulove i ulove bijele ribe Mali Lošinj, Tribunj i Zadar. Posljednjih godina pojačani su naporci za poticanjem uzgoja riba i školjkaša. U

Hrvatskoj se godišnje iz uzgoja ukupno proizvede oko 12.000 tona. U uzgoju bijele ribe prevladavaju lubin i komarča, i to u količinama od oko 4.000 tona godišnje. Istovremeno se u hrvatskim mrjestilištima proizvodi oko 20 milijuna komada mladi lubina i komarče godišnje. Godišnja proizvodnja plave ribe iznosi oko 5.000 tona, oko 3.000 tona dagnji i oko 2 milijuna komada kamenica. Hrvatsko stanovništvo ne konzumira značajne količine ribe i ribljih proizvoda, oko 9 kg po stanovniku godišnje, što je daleko ispod EU prosjeka. Mogućnost razvoja ribarstva u Hrvatskoj postoji, ali je potrebno orijentirati proizvodnju na izvoz, što se uvelike i događa zadnjih nekoliko godina.

Integralno upravljanje i prostorno planiranje se u dokumentu posebno spominju.

10.1.5 Strategija prometnog razvijanja Republike Hrvatske

Strategija je u velikoj mjeri uskladena i s kriterijem ciljeva Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske, i to:

- Uravnotežen policentrčni razvitak Republike Hrvatske
- Usmjereni demografski razvitak Republike Hrvatske
- Ukupni održivi razvitak prostora Republike Hrvatske.

Kao ciljevi strategije prometnog razvijanja Republike Hrvatske, istaknuti su:

- Ukupni razvitak RH i njeno međunarodno povezivanje
- Objedinjavanje hrvatskog prostora
- Europska povezanost RH

- Sukladan i postupan razvitak ukupnog prometnog sustava i njegovih pojedinih dijelova
- Sigurnost prometnih pravaca i prometnih tokova
- Usklađivanje razvijenja prometa i zaštite okoliša

Dat je Plan razvijenja pomorskog prometa, kojim je određeno povezivanje otoka s obalom i međusobno, razvitak prijevoza između hrvatskih i talijanskih jadranskih luka, prioriteti i etape u razvitku pomorskog prometa, posebice u odnosu na tranzit robe, elementi razvijenja morskih luka.

Iako je formalno na snazi od 1999. godine, Strategija prometnog razvijenja Republike Hrvatske nije konzistentan razvojni dokument, već infrastrukturno orijentiran dokument po pojedinim prometnim granama. Prostorno planiranje i integralno upravljanje se posebno ne spominju.

10.1.6 Strategija razvijenja nautičkog turizma Republike Hrvatske

Strategija razvijenja nautičkog turizma Republike Hrvatske postavlja principi dugoročnog razvijenja nautičkog turizma što uključuje upravljanje sustavom nautičkog turizma, očuvanje prirode i okoliša, kvalitetu i konkurenčnost, gospodarsku valorizaciju i dr. Strategija sadrži viziju i strateške ciljeve daljnog razvijenja nautičkog turizma u skladu s principima održivog razvijenja, te nastavno Akcijski plan za provedbu Strategije u kojem su razradene mjere, aktivnosti, nositelji i rokovi provedbe Strategije u razdoblju 2009.-2019.

Kao osnovno načelo upravljanja razvojem nautičkog turizma ističe se načelo održivog razvijenja koje podrazumijeva nužnost pronalaženja kompromisa između potrebe za očuvanjem prirodnog prostora i potrebe za gospodarskim razvijenjem, a provodi se, prije svega, utvrđivanjem nosivog kapaciteta prostora i određivanjem granice rasta novih prihvatnih kapaciteta za određeno razdoblje.

Tu se, vezano za integralno upravljanje obalnim područjem i prostorno planiranje obalnog područja posebno veže nekoliko ciljeva i mera koje uzimaju u obzir integralni pristup.

- Cilj 1. Održivo korištenje i upravljanje resursima
  - a) prostor i okoliš (kapacitet, zaštićena područja - prirodna, kulturna,...) Mjera 1: Zaštita okoliša i prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka i priobalja

Aktivnost: Implementacija propisa i standarda zaštite okoliša, zaštite posebnih prirodnih i kulturnih vrijednosti, biološke raznolikosti i trajna zaštita slabo naseljenih i nenaseljenih otočića.

Mjera 3: U postupku odabira potencijalnih lokacija luka nautičkog turizma u prirodno i kulturno vrijednim lokalitetima osobito u nacionalnim parkovima i parkovima prirode primijeniti dodatne kriterije odabira lokacija temeljene na instrumentima zaštite okoliša i prirode te prostornog planiranja.

Aktivnost: Sudjelovanje u postupcima donošenja prostornih planova posebice u nacionalnim parkovima i parkovima prirode.

b) nautička infrastruktura (luke nautičkog turizma, brodogradilišta, luke otvorene za javni promet). Mjera 1: Proširenje ukupnih kapaciteta luka nautičkog turizma i luka otvorenih za javni promet

Aktivnost: Provodenje proširenja ukupnih kapaciteta u odnosu na današnje stanje, a sukladno politici očuvanja prostorno krajobrazne i kulturne vrijednosti obale i otoka uz uvažavanje nosivog kapaciteta prostora, te u funkciji socio-ekonomskog prosperiteta, stanovništva i prostora u kojem se djelatnost obavlja. Prvenstveno povećati broj vezova u lukama

otvorenim za javni promet i postojećim lukama nautičkog turizma; povećanje kapaciteta postojećih luka (nautičkih i javnih) uz uvažavanje prostornih posebnosti mikrolokacije.

Mjera 2: Planiranje izgradnje novih luka nautičkog turizma

Aktivnost: Izgradnja novih luka nautičkog turizma u već devastiranim prostorima obale i otoka, odnosno izgradnja na mjestima gdje već postoji djelomično izgrađena infrastruktura, kroz revitalizaciju tih područja.

- Cilj 2. Revidiranje prostorno-planskih dokumenata za realizaciju scenarija umjerene izgradnje novih prihvatnih kapaciteta

Mjera: Donošenje odgovarajućih dokumenata prostornog uređenja za planiranu izgradnju, uvažavajući instrumente zaštite okoliša, posebice stratešku procjenu utjecaja na okoliš

Aktivnost: stalno unapređivanje sustava prostornog planiranja koji se, prije svega, temelji na utvrđivanju nosivog kapaciteta prostora i određivanju granica rasta prihvatnih kapaciteta u određenom razdoblju, da bi se spriječila njihova prevelika i prenagla izgradnja.

- Cilj 6. Uspostava integralnog upravljanja sustavom nautičkog turizma (informatizacija s bazom podataka i registrom pomorskog dobra)

Mjera 1: Definiranje i formiranje baze podataka potrebne za upravljanje i nadzor nad sustavom nautičkog turizma

Aktivnost: Uspostavljanje središnje baze podataka koja obuhvaća sve značajne podatke (pomorsko dobro, prostorno-ambijentalne, građevinske, prometne, infrastrukturne, sigurnosne i druga obilježja, te register luka nautičkog turizma) sa povezivanjem svih baza podataka u sustav za planiranje razvoja luka nautičkog turizma

Mjera 2: Usklađivanje metodologija i formiranje statističko-dokumentacijske osnove za praćenje ukupnih gospodarskih učinaka sustava nautičkog turizma

Aktivnost: Definiranje baze podataka potrebne za upravljanje sustavom odnosno za donošenje temeljnih razvojnih odluka organiziranjem prikupljanja, obrade i diseminacije podataka, te usklađivanje metodologija.

- Cilj 11. Primjena novih tehnologija i ekoloških standarda

Mjera 1: Implementacijom novih tehnologija i ekoloških standarda zaštiti posebne prirodne vrijednosti, biološku raznolikost okoliš

Aktivnost: Provedba svih propisa o zaštiti posebnih prirodnih vrijednosti, biološke raznolikosti i okoliša, te Međunarodnih konvencija i ugovora kojima je pristupila RH

Mjera 2: Podizanje svijesti o ekološkoj kulturi poboljšanjem informiranja i sudjelovanja javnosti

Aktivnost: Organiziranje ekoloških akcija koje doprinose razvoju spoznaje/svijesti o potrebi očuvanja posebnih prirodnih vrijednosti, biološke raznolikosti i okoliša, a posebno mora i podmorja – ekološke kulture.

Mjera 3: Ustroj Eko patrola na razini lokalne samouprave

Aktivnost: Pojačavanje zaštite i održavanje svih, a posebno prirodno vrijednih lokaliteta

Iz analize ciljeva i mjera navedenog dokumenta, iako se integralno upravljanje obalnim područjem posebno ne spominje, uočljivo je da je u obzir ipak uzet integralni pristup, odnosno da je uzeto u obzir prostorno planiranje, zaštita okoliša i prirode, zaštita kulturne baštine, uz politiku održivoga razvoja nautičkog turizma.

10.1.7 Strategija ruralnog razvoja

Polazište za provedbu strategije ruralnog razvoja Republike Hrvatske jest dugoročni održivi razvoj ruralnog područja, odnosno, naglašeno je da se ekonomski razvoj ruralnih područja ne može se ostvariti usredotočenjem samo na poljoprivredni, šumarski ili ribarski sektor, odnosno ne smije se zanemariti sredina u kojoj se takva proizvodnja odvija.

U dokumentu su definirani strateški ciljevi ruralnog razvoja za razdoblje 2008—2013. godine:

1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora
2. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa
3. Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva
4. Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja

Za svaki cilj su definirani prioriteti i mjere za provedbu strateških ciljeva.

Analizirajući polazišta, ciljeve i mjere Strategije ruralnog razvoja Republike Hrvatske, uočljivo je da je uzet u obzir održivi pristup, međutim prostorno planiranje i obalno područje se posebno ne spominju.

10.1.8 Strategija upravljanja vodama

Strategija upravljanja vodama je dugoročni planski dokument kojim se utvrđuju vizija, misija, ciljevi i zadaće državne politike u upravljanju vodama. Ona daje strateška opredjeljenja i smjernice razvoja vodnoga gospodarstva polazeći od zatečenog stanja vodnog sektora, razvojnih potreba, gospodarskih mogućnosti, međunarodnih obveza, te potreba za očuvanjem i unapređenjem stanja voda, te vodnih i o vodi ovisnih ekosustava.

Načelo održivog razvoja podrazumijeva integralno upravljanje vodama, kojim će se osigurati ravnoteža između korištenja resursa za poboljšanje životnih uvjeta i poticanje razvoja, te zaštite resursa i očuvanja njihovih ekoloških funkcija, a sve uz uvažavanje međunarodnih obveza i normi na graničnim i prekograničnim vodotocima. U tome smislu poseban naglasak u planiranju i održivom korištenju daje se vlastitim vodnim resursima.

Istaknuto je da će kao glavni partneri vodnoga gospodarstva pri provedbi Strategije biti komunalni sektor, prostorno planiranje, zaštita okoliša, zaštita prirode, poljoprivreda, šumarstvo, energetika, turizam, vodeni promet, ostalo gospodarstvo, znanost, obrazovanje i mediji.

Obalno područje se u dokumentu spominje u smislu analize stanja površinskih i podzemnih voda.

10.1.9 Strategija gospodarenja otpadom

Svrha Strategije je uspostaviti okvir unutar kojega će Hrvatska morati smanjiti količinu otpada koji proizvodi, a otpadom koji je proizведен održivo gospodariti. Naglašeno je da će kriza gospodarenja otpadom, ako se brzo ne učine značajne promjene, poprimiti velike razmjere. Neuređeni sustav gospodarenja otpadom negativno se odražava na sastavnice okoliša kao što su voda, zrak, more i tlo te na klimu, ljudsko zdravje i drugi živi svijet.

Strategija sadrži osobito:

- ocjenu postojećeg stanja gospodarenja otpadom,
- osnovne ciljeve i mjere za gospodarenje otpadom,
- mjere za gospodarenje opasnim otpadom,
- smjernice za uporabu i zbrinjavanje otpada.

S obzirom na obalno područje naglašeno je: Otpad u moru, u lukama, marinama, ribogojilištima, te s brodova, jahti i ribarica je vrlo ozbiljan problem koji uz nepročišćavanje otpadnih voda izaziva znatnu devastaciju života u moru i na morskom dnu. Otpad s brodova procjenjuje se na 13.000 m³/god krutog otpada i 24.000 m³/god zauljene vode i kaljuže, a trebao bi biti organizirano skupljen i zbrinut na kopnu prema Međunarodnoj konvenciji MAR POL 73/78, odnosno protokol broj V koji regulira odlaganje otpada u lukama.

Ciljevi i mjere za gospodarenje otpadom u Hrvatskoj određeni su u skladu s praksom EU-a, vodeći računa o specifičnostima Hrvatske. Ciljevi za prioritetne tokove, usklađeni su s direktivama EU-a i pretpostavljenim vremenskim pomacima za Hrvatsku. Na temelju Ciljeva i mjera predložen je koncept gospodarenja otpadom IVO: Izbjegavanje – Vrednovanje – Odlaganje.

Vizija gospodarenja otpadom u Hrvatskoj, sukladno predloženom konceptu, u odnosu na obalno područje sadrži sljedeće:

- zabranu odlaganja otpada na otocima i gradnju pretovarnih stanica s odvojenim sakupljanjem, reciklažom i baliranjem ostatnog otpada i prijevoz u centre na kopnu,
- sprečavanje ispuštanja otpada u more, jezera, rijeke i potoke,

Naglašeno je da će Strategija i Plan gospodarenja otpadom, kao njezin provedbeni dokument, imati utjecaja na prostorno planiranje.

Analizom sektorskih strategija uočljivo je da je prilikom izrade strategija poštovano načelo održivog razvoja, međutim integralno upravljanje obalnim područjem se rijetko spominje, te je i samo prostorno planiranje rijetko prepoznato kao instrument postizanja zadanih ciljeva određenih strategija.

10.2 Županijske razvojne strategije

10.2.1 Razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije

Razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije za razdoblje 2011.-2013. temeljni je dokument za utvrđivanje i provedbu gospodarskog i društvenog razvoja. Izrađena je u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, a prema zahtjevima i metodologiji kojom se koristi i EU u pripremi programsko-planske dokumentacije.

Polazeći od razvojnih potreba, ali i mogućnosti, strategijom je utvrđena vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mјere, što predstavlja okvir i neophodnu osnovu za pripremu, financiranje i provedbu razvojnih projekata.

U odnosu na prostorno planiranje, kao razvojni neravnoteža, neravnomjerna naseljenost pojedinih problem je navedeno: prostorno populacijska dijelova Županije, smanjivanje broja stanovnika poglavito otoka a koncentriranje stanovnika u gradovima. Kao razvojna potreba je istaknuto da je potrebno poboljšati prometnu, gospodarsku i kulturnu povezanost otoka s kopnom državnim subvencijama i osigurati kvalitetu i dostupnost zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih i socijalnih usluga.

Istaknut je i problem slabo razvijenih poduzetničkih zona, najviše zbog brojnih neriješenih imovinsko-pravnih odnosa i nedostatka prostorno-planske dokumentacije. Jedna od mјera navedenih u dokumentu je i mјera Poboljšanje upravljanja pomorskim dobrom, te je navedeno da je potrebno koncesioniranje pomorskog dobra za obavljanje ponajprije gospodarskih djelatnosti na pomorskom dobru u svrhu razvoja poduzetništva, zatim iskoristivosti pomorskog dobra za posebnu upotrebu a u svrhu održivog razvitka tj. osiguranja kvalitetnijih uvjeta života osobito na otočkom području Županije te za unaprjeđenje odnosno uspostavu kvalitetnijih odnosa

u djelatnosti nautičkog turizma osiguravanjem uvjeta za utvrđivanje luka posebne namjene – marina, brodogradilišta, industrijskih, ribarskih i sportskih luka i sl. Jedna od mjera je i poboljšanje pomorske povezanosti, te je navedeno da je potrebno izraditi i započeti provedbu programa razvoja morskih luka u pogledu razvitka fizičke infrastrukture luka i pomorskog prometa u cjelini, i to s aspekata ekonomske racionalnosti, maritimnih zahtjeva, sigurnosti prometa, ekoloških uvjeta i drugog.

Integralno upravljanje obalnim područjem se u dokumentu ne spominje, međutim, navedeno je da je u tijeku izrada Studije integralnog upravljanja priobaljem (Integralno upravljanje priobaljem – projekt Coastance).

10.2.2 Razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije

Prema viziji strategije, SDŽ je visoko-razvijena, razvojno dinamična, pomorski orijentirana, otvorena europsko-mediteranska regija:

- konkurentnog gospodarstva, temeljenog na znanju i kvalitetnim ljudskim resursima
- prepoznatljiva i privlačna zbog visoke kvalitete življenja, očuvanog okoliša, kulture i tradicije
- usmjereni održivom razvoju svih svojih dijelova te prometno i razvojno integrirana sa svojim širim okruženjem
- utemeljena na snažnom partnerstvu i komunikaciju među razvojnim dionicima

Tako su definirani strateški ciljevi:

1. Konkurentno gospodarstvo
2. Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša
3. Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života
4. Unaprijeđenje upravljanja razvojem
5. Jačanje prepoznatljivosti županije

Izradom finansijskog okvira dolazi se do podataka o distribuciji planiranih ulaganja prema strateškim ciljevima i prioritetima koji pokazuju kako se najveća ulaganja do kraja 2013.g. planiraju ostvariti u okviru Cilja 2: Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša na koji otpada 70,3% ukupnih ulaganja. Zatim slijede Cilj 1: Konkurentno gospodarstvo na koji otpada 17,3% ukupnih ulaganja, Cilj 3: Razvoj ljudskih resursa i povećanje zapošljivosti (11,2%), Cilj 4: Unaprijeđenje upravljanja razvojem (0,6%) te najzad Cilj 5: Jačanje prepoznatljivosti županije (0,6%).

U SWOT analizi Prirodni resursi i zaštita okoliša, kao prilika je navedeno provođenje Protokola IUOP o integralnom upravljanju obalnim područjima.

10.2.3 Razvojna strategija Šibensko-kninske županije

Prvi dio Županijske razvojne strategije sadrži analizu i ocjenu sadašnjeg stanja u Šibensko - kninskoj županiji. Drugi dio sadrži SWOT analizu, strateške odrednice budućeg razvoja sadržane u viziji, strateškim razvojnim ciljevima, prioritetima i mjerama te provedbu strategije.

Integralno upravljanje obalnim područjem se posebno ne spominje.

10.2.4 Razvojna strategija Zadarske županije

S obzirom na razvojne opasnosti i izazove vezane uz obalno područje, Zadarska županija započela je s procesom Integralnog upravljanja obalnim područjem (IUOP) koji uključuje cijelovitu procjenu, postavljanje ciljeva, planiranje i upravljanje obalnim sustavima i resursima te predstavlja živi i kontinuirani proces za postizanje održivog razvoja. Kao stručna podloga za

pokretanje procesa IUOP-a u Zadarskoj županiji 2003. godine izradena je Studija korištenja i zaštite mora i podmorja Zadarske županije koja je prvi korak u uspostavi procesa IUOP-a.

Kao razvojna potreba je istaknuto:

- Nastaviti provedbu Integralnog upravljanja obalnim područjem Zadarske županije kroz razvijanje projekata izgradnje i obnove ribarske infrastrukture.
- Nastaviti provedbu Integralnog upravljanja obalnim područjem Zadarske županije kroz izradu podloga za proširenje marikulture.
- Nastaviti s podrškom ribarskim zadružama s ciljem osnivanja organizacija proizvodača u ribarstvu.
- Izraditi i provoditi strategiju razvoja ribarstva i prerade, zaštite autohtonih prehrambenih proizvoda, te strategiju ruralnog razvoja.

10.2.5 Razvojna strategija Primorsko-goranske županije

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije sastoji se iz analitičkog dijela, strateškog i provedbenog dijela, a radena je u skladu s logikom upravljanja projektnim ciklusom. U osnovnoj je analizi opisano postojeće stanje, identificirani razvojni problemi i razvojne potrebe, izrađena je SWOT analiza. Iz osnovne analize, razvojnih problema i potreba, te SWOT analize proizašle su vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere.

Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem se ne spominje u strategiji.

10.2.6 Razvojna strategija Istarske Županije

Razvojna strategija Istarske županije usmjerena je u provedbi ka ostvarenju vizije Županije, putem postavljenih strateških ciljeva i prioriteta te kroz izvedbu opisanih mjera. Važna komponenta ŽRS IŽ je Baza razvojnih projekata koja čini njezin provedbeni dio.

Strategijom su definirani osnovni razvojni izazovi i potrebe u vezi problematike prostornog uredenja, te je posebno naglašeno, kao razvojni problem, nepostojanje Plana integralnog upravljanja obalnim područjem.

10.2.7 Razvojna strategija Ličko-senjske županije

Razvojnom strategijom Ličko-senjske županije definirana je vizija razvoja, te tri strateška cilja:

- Stvaranje uvjeta za uravnotežen i održiv ekonomski razvoj zasnovan na razvoju malog gospodarstva, ekološki prihvatljive preradivačke industrije, poljoprivrede i turizma
- Razvoj ljudskih resursa
- Održivo upravljanje prirodnim resursima i zaštita okoliša s naglaskom na racionalno gospodarenje prostorom

Integralno upravljanje obalnim područjem, te prostorno planiranje se u dokumentu posebno ne spominju.

Zaključak:

Županijske razvojne strategije predstavljaju temeljne planske dokumente za planiranje održivog društveno gospodarskog razvoja svake županije. Metodologija izrade, obavezan sadržaj, vrijeme donošenja i razdoblje za koje se izrađuju razvojne strategije određeni su Zakonom o regionalnom razvoju, podzakonskim aktima i strateškim dokumentima regionalnog razvoja. Sadržaj Županijskih razvojnih strategija propisan je Pravilnikom o obaveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih strategija (NN br. 53/10).

U odnosu na analizirane strategije, općenito se može reći da Prostorno planiranje nije prepoznato kao dobro uhodan instrument razvojne politike; u nekima je data analiza izradene prostorno-planske dokumentacije, međutim nije ostvarena komplementarnost ni sinergija s drugim razvojnim dokumentima pri čemu treba naglasiti metodološku nepovezanost s postojećim prostornim planovima i prostornim planiranjem uopće.

Integralno planiranje obalnog područja i Protokol o integralnom planiranju se u većini Strategija uopće ne spominje, a Županije (Zadarska, Istarska, Dubrovačka) koje su istakle problematiku Integralnog upravljanja obalnim područjem istovremeno nisu navele pokazatelje kojima će se mjeriti da li određeni projekti doprinose zahtijevanom integriranju.

10.3 Međusobni odnos strategija i planova kao instrumenta IUOP-a

Zaključno razmatranje

U ovom poglavlju razmotrone su odabrane sektorske strategije¹⁰⁹ koji će se provoditi i provode na obalnom području kao najosjetljivijem dijelu nacionalnog teritorija. Kako se radi o strategijama razvoja različitih sektora: turizam, industrija, nautički turizam, ruralni razvoj, promet, energetika, vodnogospodarstvo jasno je da se različite djelatnosti sektora međusobno preklapanju i susreću u obalnom području.

U kontekstu integralnog upravljanja obalnim područjem, navedene strategije, kao i druge, trebaju biti međusobno uskladene. Već je bilo govora o sektorskom pristupu planiranju razvoja, isto tako iz samih strategija se ne može izvesti zaključak o njihovoj međusobnoj uskladenosti. Važno je istaći, da najveći dio ciljeva, mjera i programa koji se strategijama ima ostvariti, ima prostornu dimenziju. Stoga, se jasno zaključuje da svi projekti kao "outputi" sektorskih strategija trebaju biti prostorno uskladjeni, što zahtjeva veoma ozbiljnu i temeljitu koordinaciju i integralni pristup, koji je do sada izostao.

Upravo je Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (SPRRH) ključni krovni dokument za usmjerjenje razvoja u prostoru, usklajivanje prostornih zahtjeva sektorskih strategija u uvažavajući ograničenja koja proizlaze iz zahtjeva za očuvanjem prostora, te kopnenog i morskog okolišat.

SPRRH ostvaruje integrirajuću i koordinirajuću ulogu. SPRRH (prema ZPU) u skladu s ukupnim ekonomskim, društvenim i kulturnim razvojem, potrebama i mogućnostima, izraženim u temeljnim državnim razvojnim dokumentima (strategijama, planovima i programi) koji se donose na temelju posebnih propisa, određuje konцепciju prostornog razvoja i strateške smjernice razvoja djelatnosti u prostoru. Dakle smjernice prostornog razvoja i usmjerena razvoja djelatnosti u prostoru trebaju polaziti od sektorskih strategija i drugih državnih razvojnih dokumenata. Dok s druge strane, prostorni planovi, sektorske strategije, planovi i drugi razvojni dokumenti pojedinih sektora ne mogu biti u suprotnosti sa SPRRH. Ovim se jasno uočava nužnost višesmjernog interaktivnog procesa prilikom izrade SPRRH i drugih sektorskih strategija.

Sektorske strategije su krovni dokumenti za oblikovanje sektorskih politika, strategijama se dugoročno usmjerava razvitak sektora, te se utvrđuju smjernice dugoročnog djelovanja definiranjem ciljeva i utvrđivanjem mjera za njihovo ostvarenje.¹¹⁰ Strategije, kada ih donose

¹⁰⁹ Prostorno i vremenski nije moguće obuhvatiti sve postojeće strategije, planove i programe.

¹¹⁰ Primjer: Strategijom održivog razvijanja Republike Hrvatske (u dalnjem tekstu: Strategija) se dugoročno usmjerava gospodarski i socijalni razvitak te zaštita okoliša prema održivom razvijanju Države. Strategijom se utvrđuju smjernice dugoročnog djelovanja definiranjem ciljeva i utvrđivanjem mjera za njihovo ostvarenje, uvažavajući postojeće stanje i preuzete međunarodne obveze.

tjela vlasti su akt političke volje upravljanja i razvoja određenog sektora, ali nemaju snagu zakona ili podzakonskom akta (sa obligacijom prema nepoznatim adresatima), već samo obvezuju provoditelje. S druge strane SPRRH, iako nema snagu podzakonskog akta silom ZPU nadredena je prostornim planovima (koji su podzakonski akti), kao i drugima sektorskim strategijama, planovima i drugim razvojnim dokumentima.

Odnos sektorskih strategija i SPRRH je na neki način dvostran. SPRRH uzima u obzir prostorne zahteve razvijanja sektora. Međutim kada se ista donese u nacionalnom parlamentu, obzirom na činjenicu da ima integrirajući karakter koja usklađuje prostorne zahteve raznih sektora, nove sektorske strategije ili njihove izmjene ne mogu biti u suprotnosti SPRRH u pogledu prostornih zahtjeva.

Kao važne instrumente IUOP člankom 18. Protokola određena je obveza izrade nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem i obalni provedbenih planova u skladu s ciljevima i načelima integralnog upravljanja.

Nacionalna strategija se treba temeljiti na analizi postojećeg stanja, odrediti ciljeve i prioritete, te odrediti obalne ekosustave kojima je potrebno upravljanje. Isto tako treba definirati sve relevantne subjekte i procese, te nabrojiti mјere koje treba poduzeti i njihove troškove, kao i institucionalne instrumente i dostupna pravna i finansijska sredstva te postaviti plan provedbe.

Nacionalna strategija IUOP izrađuje se temeljem međunarodnog ugovora i provodi ciljeve i načela integralnog upravljanja koji su međunarodno preuzete obveze RH. Ova činjenica joj osigurava veću pravnu snagu, odnosno povećava razinu obveznosti dugih strategija, planova i programa u obalnom području u odnosu na nju.

U vezi s Nacionalnom strategijom IOUP-a na temelju članka 18. stavka 1. Zakona o potvrđivanju Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja ("Narodne novine" – Međunarodni ugovori br. 8/12), i Zakona o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, broj 80/2013), izradene je Nacrt Uredbe o strategiji upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem, odnosno Nacionalne strategija IOUP.

Nacrtom Uredbe u Prilogu VII. naglašava se prioritet obalnog područja u vezi sa drugim relevantnim strategijama, uključujući i prostorno planiranje (toč.6.). Nadalje se ističe, da Nacionalna strategija IOUP osobito treba uključiti prijedloge za ispunjavanje zahtjeva čl.8. – Zaštita i održivo korištenje obalnog područja. Iz iznesenog proizlazi da se rješenja i mјere Nacionalne strategije IUOP-a osobito one koje se odnose na zaštitu i održivo korištenje obalnog područja obvezno moraju ugraditi u SPRRH, te prostorne planove.

Obalni provedbeni planovi zasebni ili integrirani u ostale planove, smjernice iz nacionalne strategije primjeniti će na primjerenoj teritorijalnoj razini, određujući (gdje je prikladno) prihvatni kapacitet i uvjete za namjenu i korištenje morskih i kopnenih dijelova obalnih područja.

Prostorni planovi sa snagom podzakonskog akta određuju organizaciju, korištenje i namjenu prostora te uvjete za uređenje, unaprjeđenje i zaštitu prostora. Prostorni planovi sukladno ZPU trebaju biti vertikalno uskladeni sa dokumentima prostornog uređenja više razine sve do Strategije prostornog razvoja, dok za obalno područje trebaju biti uskladeni sa mjerama iz Nacionalne strategije IUOP-a putem SPRRH u pogledu zaštite i održivog korištenje obalnog područja, te Obalnih provedbenih planova, osobito u pogledu prihvatnih kapaciteta.

11. ANALIZA PLANSKIH RJEŠENJA I PROCESA U ODNOSU NA INTEGRALNO UPRAVLJANJE OBALNIM PODRUČJEM

11.1 Dokumenti prostornog uređenja u obalnom području

Zadnjom izmjenom ZPU (NN 100/2004), uspostavljen je je institut zaštićenog obalnog područja mora koje obuhvaća sve otoke, pojas kopna u širini od 1000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 m od obalne crte (članak 45.). Zaštićeno obalno područje od posebnog je interesa za Republiku Hrvatsku. Temeljem ZPU 2004.g. donesena je Uredba o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora (NN 128/04) kojom se određuju uvjeti i mjere za uređenje zaštićenog obalnog područja mora, te su se prostorni planovi sedam županija čiji se dijelovi nalaze unutar ZOP-a morali uskladiti s odredbama Uredbe, što je učinjeno do kraja 2005. godine. Prostorni planovi 131 grada i općina su do 2011. svih uskladeni s odredbama Uredbe.

Navedena ograničenja o planiranju i gradnji u ZOP-u u velikoj mjeri su skladni sa odredbama iz članka 8. Protokola koji govori o "zaštiti i održivu korištenju obalnog područja".

Primjena odredbi o ograničenju planiranja i gradnji u obalnom području, odnosno zaštitnom obalnom pojasu koji je njegov uži dio, postignuti su određeni rezultati, ističemo najbitnije¹¹¹:

- spriječeno je daljnje širenje gradevinskih područja, a kroz novu generaciju prostornih planova općina i gradova na obali znatan broj njih je morao i smanjiti gradevinska područja;
- utvrđena je obveza izrade urbanističkih planova uređenja za neizgrađene dijelove kojima se definira primjerena ulična mreža, prateći sadržaji naselja i komunalna infrastruktura;
- utvrđen je minimum infrastrukturne opremljenosti kojim se uvjetuje buduća gradnja u obalnom području;
- utvrđen je negradivi obalni pojas namijenjen prije svega javnom korištenju (osim u iznimnim slučajevima djelatnosti vezanih za obalni rub);
- utvrđeni su egzaktni uvjeti uređenja turističkih i drugih zona kojima se osigurava kvalitetnije uređenje, normativi zelenih površina i pratećih sadržaja te javni pristup obali.

Pored postignutih rezultata u zaštiti obalnog područja i unapredjenja procesa planiranja kroz sudjelovanje stručne i šire javnosti, odnosno kontrole usklađenosti prijedloga planova sa odredbama različitih zakona i drugih obvezujućih propisa, nisu postignuti očekivani efekti u praksi (kako je naglašeno u Izvješću o stanju u prostoru RH 2008 - 2012.). Navedeno je rezultiralo nedovoljno optimalnim planskim rješenjima sa aspekta integralnog pristupa i održivosti u pogledu planiranja gradevinskih područja naselja, te gradevinskih područja za druge namjene (turizam, eksploatacije i dr.).

Novom Strategijom prostornog razvoja RH započinje proces izrade treće generacije prostornih planova, u kojem se očekuju promjene strukture dokumenata prostornog planiranja s obzirom na namjenu i sadržaj.

U obalnom području doneseni su i na snazi dokumenti prostornog uređenja.

¹¹¹ Prema: MedPartnership/ 2012/HER.3, MAP/Centar za regionalne aktivnosti, Programa prioritetnih akcija, (2012): Studija procjene učinaka ratifikacije Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjima Sredozemlja na hrvatsko zakonodavstvo, kroz odredbu Članka 8., Split.

- Prostorni planovi sedam obalnih županija:
  1. Prostorni plan Istarske županije (2/02 1/05 4/05 14/05 (proc. tekst) 10/08 7/10 16/11 (proc. tekst) i 16/12)
  2. Prostorni plan Primorsko goranske županije (14/00 12/05 50/06 (ispravak) 8/09 3/11, 32/13);
  3. Prostorni plan Ličko senjske županije (16/02, 17/02 (ispravak), 19/02 (ispravak), 24/02, 3/05, 3/06 ,15/06 (proc. tekst) ,19/07 ,13/10, 22/10 (proc. tekst) i 19/11)
  4. Prostorni plan Zadarske županije (2/01, 6/04, 2/05, 17/06, 25/09, 3/10 (ispravak) u izradi IV. I/D);
  5. Prostorni plan Šibensko kninske županije (11/02 10/05 3/06 5/08 6/12 , 9/12, 02/14);
  6. Prostorni plan Splitsko dalmatinske županije (1/03 8/04 5/05 5/06 (ispravak) 13/07, 9/13);
  7. Prostorni plan Dubrovačko neretvanske županije (6/03 3/05 3/06 7/10 1/11 (ispravak) 4/12 (ispravak) i 9/13.).
- 131 Prostorni plan uređenja grada/općine

U nastavku rada daje se analiza planskih rješenja u dokumentima prostornog uređenja obalnog područja sa sintetskim prikazom međuodnosa i konflikata, a u drugom dijelu, analiza sadržaja prostornih planova obalnih županija u odnosu na pristup integralnom planiranju (Protokol i Direktivu).

11.2 Namje na kopna i mora

11.2.1 Prostor za razvoj naselja

Građevinska područja naselja određuju se u PPUG/O na temelju Zakona i smjernica iz županijskih prostornih planova.

U razdoblju od 1994. (donošenje Zakona o prostornom uređenju - NN 30/94) u brojnim izmjenama i dopunama prostornih planova (bivših) općina kao i izradom novih prostornih planova osobito do 2000., uočljiv je trend nekritičkog povećanja građevinskog područja. Do donošenja druge generacije planova, postojeća građevinska područja, osim pojedinih iznimaka, činile su višestruko prevelike površine namijenjene izgradnji naselja, stihiski proširena često na najvrednija poljoprivredna ili šumska zemljišta, vodozaštitna područja, obale mora, zemljišta koja je neracionalno opremati komunalnom infrastrukturom i sl.¹¹²

Nakon ustanovljavanja ZOP-a¹¹³ izmjenama Zakona o prostornom uređenju iz 2004. (NN 76/04) i Uredbom o zaštiti i očuvanju zaštićenog obalnog pojasa mora iz 2004 (NN 128/06), utvrđeni su čvrsti kriteriji gradnje u ZOP-u. Kriteriji propisuju odnose izgrađenog i neizgrađenog građevinskog područja naselja i građevinskog područja drugih namjena, te na mogućnosti širenja istih. Svi dokumenti prostornog uređenja u ZOP-u. Odredbama Zakona i Uredbe usklajivani su Građevinska područja koja nisu bila sagradena više od 50 % trebala su se smanjiti na 70% površine, a mogla su se povećati ako su sagrađena više od 80%. Ova ograničenja je kasnije preuzeo Zakon o prostornom uređenju i gradnji/ZPUG (NN, broj 76/07, 38/09, 55/11, 90/11 i

¹¹² Prema: Izvješće o stanju u prostoru RH 2008 - 2012.

¹¹³ ZOP obuhvaća sve otiske, pojas kopna u širini od 1.000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 m od obalne crte. Granice i područje ZOP-a prikazane su na Hrvatskoj osnovnoj karti (HOK) dopunjenoj ortofotokartama (Članak 49. ZPUG). Novim Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13) ZOP obuhvaća sve obalne jedinice loklane samouprave, do se pojas kopna u širini od 1.000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 m od obalne crte određuje kao područje ograničenja (Članak 45. st.3)

50/12). Novi Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13) također je sa manjim izmjenama prihvatio navedene kriterije.

Sukladno zakonskim odredbama prostorni planovi jadranskih županija u odgovarajućoj mjeri i donekle različito, razradili su složenje kriterije za određivanje građevinskih područja kao bitnu komponentu ograničavanja zauzimanja prostora izgradnjom, uvažavajući specifičnosti pojedinih prostornih cjelina. Na temelju tih kriterija u prostornim planovima općina i gradova se odredili su građevinska područja naselja i zona izvan naselja.

Primjenom odredbi o ograničavanju gradnje u obalnom području zadovoljavaju se elementi iz Protokola koji se odnose na zaštitu i održivo korištenje obalnog područja (članak 8.)

Tablica 10. Građevinsko područje naselja

POKAZATELJI	VELIČINE GRAĐEVINSKOG PODRUČJA JADRANSKE HRVATSKE	
	prema PPŽ - travanj 2008.	prema PPUG/O - stanje 2012.
Ukupno izgrađeno građevinsko područje naselja	53.900 ha (45%)	79.448 ha (65%)
Ukupno planirano građevinsko područje naselja	129.050 ha	122.631 ha
Broj stanovnika 2001. godine na 1 ha izgrađenog GP naselja	24,6 stan./ha	17,8 stan./ha

Ivor. Izvješće o stanju u prostoru RH 2008 – 2012

Navedena ograničenja za planiranje u ZOP-u, a koja su implementirana od 2004. tj. u deset godina, rezultirali su time da se kroz izmjene i dopune prostornih planova JLS i u novim prostornim planovima JLS gradova i općina uočava proces smanjivanja planiranja urbanizirane obale a nova gradnja se usmjerava na površine udaljenje od obale.

U nastavku, na temelju podataka iz Izvješća o stanju u prostoru RH (2008. - 2012.) i podataka iz Javnih ustanova zavoda za prostorno uređenje izvršena je detaljnija analiza planiranih građevinskih područja u obalnom području po županijama i u odnosu na dvije osnovne prostorne cjeline: obalu i otokе. Isto tako se daje zauzetost obalne crte te procijenjena opterećenost prostora stanovnicima i drugim korisnicima sukladno prostornim mogućnostima u planiranim GPN i definiranim gustoćama u PPŽ.

Sagledava se odnos ukupne površine i površine GPN obalnog područja jadranskih županija sa obuhvatom jadranskih županija. U GPN za ovu anlizu uključene su namjene stanovanja, mješovite namjene, zone isključive namjene za razvoj djelatnosti (gospodarstvo, društvene djelatnosti, promet i druge površine).

U obalnom području imamo 1182 statistička naselja, što je 48,3 % u odnosu na ukupni broj naselja sedam jadranskih županija (2445 naselja).

Tablica 11. Građevinsko područje naselja, udjeli

	POVRŠINA JLS (km2)			GPN (ha)			Udio GPN u površini JLS		GPN (OP)		
	ŽUP. UK	OP	%	ŽUP. UK	OP	%	ŽUP. Uk.	OB	ha	udio u GP OP	
ISTARSKA ŽUPANIJA	2813,0	1440,8	51,2	19389	13651,9	70,4	6,9	9,5	6587,5	48,3	
PRIMORSKO GORANSKA	3587,3	1667,4	46,5	15202	9101,3	59,9	4,2	5,5	6821,0	74,9	
LIČKO SENJSKA	5353,4	1038,2	19,4	10472	1541,8	14,7	2,0	1,5	747,4	48,5	
ZADARSKA ŽUPANIJA	3646,6	2372,5	65,1	23376	18050,0	77,2	6,4	7,6			
ŠIBENKO KNINSKA	2989,4	1042,5	34,9	14739	6584,8	44,7	4,9	6,3	4077,2	61,9	
SPLITSKO DALMATINSKA	4540,2	1853,7	40,8	32327	14002,5	43,3	7,1	7,6	8970,2	64,1	
DUBROVAČKO NERETVANSKA	1779,0	1573,1	88,4	7120,2	6033,2	84,7	4,0	3,8	4326,8	71,7	
	24708,8	10988,1	44,5	122625	68965,45	56,2	5,0	6,3	31530,0	61,9	

Udio površine obalnog područja (10.988,1 km²) u ukupnoj površini obalnih županije (24709 km²) u prosjeku iznosi 44,5%, obalno područje Dubrovačko neretvanske županije čini 88,4 % cijekupne županije, dok u Ličko senjskoj zauzima svega 19,4%.

Ukupna površina GPN od 68.965 ha čini 56,2% ukupnog GPN jadranskih županija (122.625 ha). Dubrovačko neretvanska, Istarska i Zadarska županija imaju udjel GPN više od 70%, ličko senjska ima udio manji od 20%. Udio GPN obalnog područja u ukupnoj površini obalnog područja sa 6,3% nešto je veći od udjela GPN županija u odnosu na ukupnu površinu županija (5,0%).

Ako uzmememo u razmatranje površinu GPN u prostoru ograničenja¹¹⁴ od 31.530 ha onda vidimo da ono čini 61,9% GPN obalnog područja. Najveći udio GPN u 1000 m od obale je u Dubrovačko neretvanskoj i Primorsko goranskoj županiji preko 70%.

Veći udio GPN u površini obalnog područja u odnosu na udio GPN za cijelu županiju (od 11,8 postotnih poena) ukazuje na povećani pritisak za gradnjom u obalnom području. Isto tako, veći udio GPN u 1000 m od obale u GPN obalnog područja dodatno ukazuje na povećani pritisak na uži obalni rub.

U skladno odredbama Zakona, odrednica sadašnje Strategije prostornog uredenja RH koji su dodatno razrađeni u prostornim planovima Županija, PPUOG/O su definirali izgrađeni dio građevinskog područja naselja i time se odredili prema mogućnostima daljnog planiranja. U donjoj tablici dati su podaci o veličini i udjelu izgrađenih dijelova građevinskog područja naselja.

Tablica 12. Građevinsko područje naselja i izgrađeni dio građevinskog područja s udjelom u GP

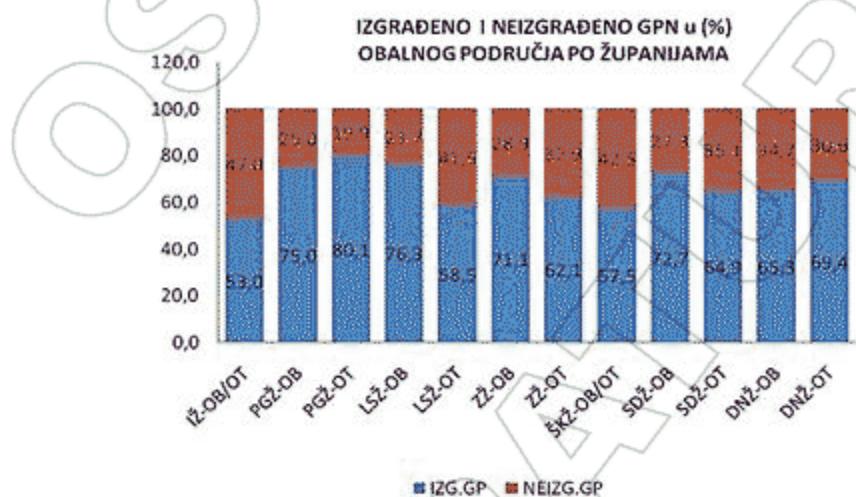
	ŽUPANIJA			OBALNO PODRUČJE			PODRUČJE OGRANIČENJA		
	UK	izg.GP	%	UK	izg.GP	%	UK	izg.GP	%
ISTARSKA ŽUPANIJA	19389,5	10044,3	51,8	13652	7232,86	52,98	6587,5	4097,22	62,2

¹¹⁴ Prostor 1000 m od obale kopna sa otocima.

PRIMORSKO GORANSKA	15202,2	11843,2	77,9	9101	7015,5	77,08	6821,0	5421,63	79,5
LIČKO SENJSKA	10472,1	7659,1	73,1	1542	1083,77	70,29	747,4	465,26	62,3
ZADARSKA ŽUPANIJA	23375,6	12548,4	53,7	18050	12548,4	69,52	0,0		
ŠIBENKO KNINSKA	14739,3	7970,2	54,1	6585	3785,87	57,49	4077,2	2398,49	58,8
SPLITSKO DALMATINSKA	32326,6	21121	65,3	14003	9941,34	71	8970,2	6741,5	75,2
DUBROVAČKO NERETVANSKA	7120,16	4650,4	65,3	6033	3981,71	66	4326,8	2976,88	68,8
	122625	75837	61,8	68965	45589,4	66,1	31530,0	22101,0	70,1

Izgrađena građevinska područja u ukupnom GPN obalnog područja čine 66,1% što je veće od udjela na razini čitavih županija (61,8%). Također udjel GPN u 1000 m od obale od 70,1% u ukupnom GPN područja ograničenja, veći je od udjela na razini obalnog područja, a pogotovo od udjela na razini županija. Najveći udjel GPN je u Primorsko goranskoj i Splitsko dalmatinskoj županiji (preko 70%).

Donja slika pokazuje udio izgrađenog i neizgrađenog GPN po obalnim područjima županija za obalu i otoke.

Slika 27. Izgrađeno i neizgrađeno GPN obalnog područja po županijama, u %

Graf pokazuje da je u otočkom području Primorsko goranske županije najveći odnos izgrađenog GPN u odnosu na neizgrađeni (80,1:19,9%) a najmanji u Istarskoj županiji (53,0 : 47,0 %).

Utvrđivanje ZOP-a, primjena Uredbe (2004.) i kasnije odredbi ZPUIG, danas ZPU, kojima su propisana ograničenja za planiranje GPN u ZOP-u, dala su pozitivne rezultate u zaustavljanju širenja građevinskih područja na obali.

Ovim se u velikoj mjeri zadovoljavaju elementi iz Protokola koji se odnose na zaštitu i održivo korištenje obalnog područja (članak 8.).

U pedeset godina evidentirano je povećanje urbanizirane obale od sedam puta. Porast urbaniziranosti morske obale (stvarne izgrađene ili planirane za gradnju) u velikom dijelu je posljedica izgradnje u obalnim naseljima (stambeni objekti u funkciji turizma, apartmani, kuće

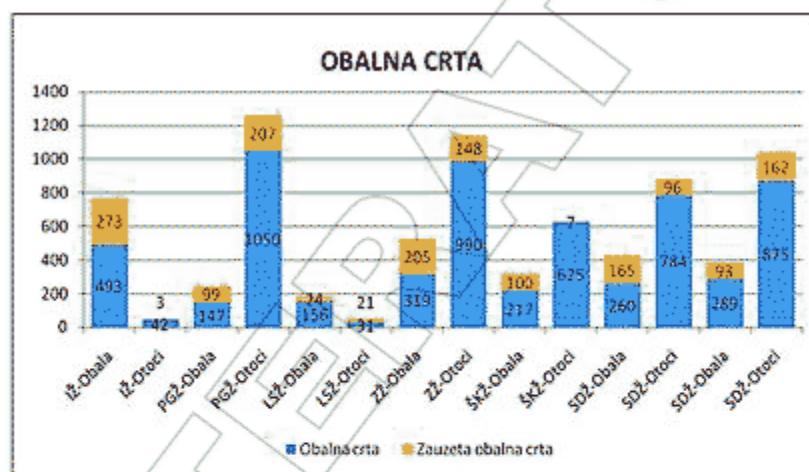
za odmor) ili izvan naselja (kompleksne turističke zone, proizvodne i poslovne zone, infrastrukturni objekti i dr.)¹¹⁵.

Prema raspoloživim podacima iz Izvješća o stanju u prostoru 2008. -2012. (listopad 2012.) dužina obalne crte područja u kojima je novim prostornim planovima planirana (dopuštena) gradnja iznosi 1.575 km (25,1% ukupne obalne crte od 6.278 km). Razvoj naselja (izgrađeni prostori kao i prostori za daljnji razvoj) odvijao bi se uz 1.039 km obale, što je oko 16,6% njegove ukupne dužine, a za gospodarske djelatnosti izvan naselja, uključujući turističke zone, planski je osigurano 531 km obale (8,4%).

Tablica 13. Zauzetost obalne crte

OBALNO PODRUČJE ŽUPANIJA	DULJINA OBALE	ZAUZETO postojćom i planiranom izgradnjom	
		km2	km2
	%		
ISTARSKA ŽUPANIJA	535	276,02	51,59
PRIMORSKO GORANSKA	1197	306,47	25,61
LIČKO SENJSKA	187	44,77	23,90
ZADARSKA ŽUPANIJA	1310	352,36	26,91
ŠIBENSKO KNINSKA	842	107,274	12,75
SPLITSKO DALMATINSKA	1044	233,81	22,40
DUBROVAČKO NERETVANSKA	1164	254,55	21,87
UKUPNO:	6278	1575	25,09

Zauzetost obalne crte, odnosno duljina onog dijela u kojima je novim prostornim planovima planirana/dopuštena gradnja na obali iznosi 952 km (ili 50,7%) i veća je u odnosu na otoke gdje duljina zauzete obale iznosi 623 km ili 14,2% od ukupne obalne crte na otocima (4398 km).

Slika 28. Zauzetost obalne crte

Temeljem veličine GPN procijenjen je mogući broj korisnika prostora u obalnim naseljima koji uključuje stalne i povremene stanovnike (ekvivalentni stanovnici- E.S.).

¹¹⁵ Izvješće o stanju u prostoru RH 2008. - 2012.

Prema raspoloživim podacima iz Izvješća o stanju u prostoru 2008. -2012. (listopad 2012.) dužina obalne crte područja u kojima je novim prostornim planovima planirana (dopuštena) gradnja iznosi 1.575 km (25,1% ukupne obalne crte od 6.278 km). Razvoj naselja (izgrađeni prostori kao i prostori za daljnji razvoj) odvijao bi se uz 1.039 km obale, što je oko 16,6% njezine ukupne dužine, a za gospodarske djelatnosti izvan naselja, uključujući turističke zone, planski je

Tablica 14. Procjena maksimalnog broja korisnika prostora u GPN-a

	Izg.GPN (ha)	UK.GPN (ha)	St.stan. broj.	Pov. stan. broj(e.s.)	Ukupni ekquiv. broj stanov (n.)	postoje ća bruto (min)		posto jeća bruto gustoć a(max)	Max. broj e.s. u.GPN
						e.s./ha	e.s./ha		
Istarska županija	7232,9	13651,9	166764	52615	219379	23,1	30,3	450000	
Primorsko goranska županija	7015,5	9101,3	218937	83238	302175	31,2	43,1	440000	
Lično senjska županija	1083,8	1541,8	11762	25510	37272	10,9	34,4	60000	
Zadarska županija	12548,4	18050,0	151619	98540	250159	12,1	19,9	525000	
Šibensko kninska županija	3785,9	6584,8	75116	58845	133961	19,8	35,4	250000	
Splitsko dalmatinska županija	9941,3	14002,5	354057	64043	418100	35,6	42,1	630000	
Dubrovačko neretvanska županija	3981,7	6033,2	102284	16970	119254	25,7	30,0	210000	
OBALNO	Obala	36673,1	56123,3	940999	217253	1158252	25,7	31,6	2095000
PODRUČJE	Otoči	8916,3	12842,2	139540	182508	322048	15,6	36,1	470000
	Sveukupno	45589,4	68965,5	1080539	399760	1480299	23,7	32,5	2565000

Minimalna postojeća gustoća stanovanja (stalni stanovnici/ izgrađeno GPN) na razini obalnog područja je 23,7 s.st/ha, veća je na obali (25,7 s.st/ha) u odnosu na otoke (15,6 s.st/ha). Za maksimalnu postojeću gustoću stanovanja (sezonsku gustoću) uzeti su stalni i povremeni stanovnici¹¹⁶ (E.S.) u odnosu na izgrađeno građevinsko područje. Ovim smo dobili maksimalnu postojeću gustoću na razini obalnog područja od 32,5 E.S./ha, koja je na obali veća (36,1 E.S./ha) od otoka (31,6 E.S./ha).

U odnosu na kriterije racionalnog zauzimanja prostora prema Programu prostornog uređenja RH može se kazati da u izgrađenom području imamo 321 m²/stan što je nešto više od graničnog kriterija (300 m²/stan.), što se može ocijeniti prihvatljivim.

Uzme li se ukupna površina građevinskog područja (izgrađeno i neizgrađeno) od 68.956,5 ha i sadašnje maksimalne gustoće E.S./ha korigirane sa gustoćama koje zadaju prostorni planovi županija, dobiva se da sadašnje ukupno građevinsko područje postojiće (izgrađeno) i planirano (neizgrađeno) osigurava prostora za cca. 2.565.000 E.S. što u odnosu na sadašnji broj od 1.420.000 E.S. predstavlja povećanje od cca. 1.140.000 E.S..

¹¹⁶ Za povremen stanove uzima se 2,5 stan./stanu.

Ako se uzme u obzir kriterij racionalnog korištenja prostora za GPN iz Programa prostornog uređenja RH (300 m²/stan.), onda vidimo da se za potencijalni broj E.S. u udnušu na ukupno GPN (izgrađeno i neizgrađeno) dobiva 270 E.S./ m².

Kada se ovom broju E.S. dodaju turisti koji borave u turističkim smještajnim objektima unutar GPN, te turisti u izdvojenim turističkim zonama i nautičari, dobivaju se ukupni pritisci na obalno područje.

Prema analizi Zavoda za prostorno uređenje MZOPUG-a iz 2010. godine (koja je i danas aktualna bez obzira na manje razlike u ulaznim podacima za 2012. godinu), ako bi se zadržala jednaka gustoća naseljenosti kao danas, u tim prostorima bi teoretski moglo živjeti najviše 2.163.000 stanovnika. Danas u naseljima živi oko 1.413.000, a Prostornim planovima županija realno je planirano da će 2010.-2015. godine živjeti oko 1.730.000 stalnih stanovnika. Preostali broj mogu činiti povremeni stanovnici (vikendaši)¹¹⁷.

Potrebno je naglasiti, da je prilikom planiranja u obalnom području nerealno uzimati samo kategoriju stalnog stanovništva, već je nužno uzimati u obzir sekundarno stanovanje, jer je ono jedno od bitnih obilježja obalnog područja.

Očekivani pristisak korisnika na obalu treba uzeti u obzir u daljenjem planiranju korištenja prostora kroz planiranje namjena, vodeći računa o primjeni načela integralnog upravljanja obalnim područjem iz Protokola, a posebno stavka 1. točke b. gdje se naglašava da je nužno uzeti u obzir na integralan način sve elemente koji se odnose na hidrološke, geomorfološke, klimatske, ekološke, društveno-gospodarske i kulturološke sustave kako ne bi premašili prihvatne kapacitete obalnog područja.

11.2.2 Prostori za razvoja turizma, sporta i rekreatije i golfa

Dokumenti relevantni za planiranje razvoja turizma

U Izješću o stanju u prostoru RH¹¹⁸ istaknuto je da je očuvan visokovrijedan prostor strateški resurs hrvatskog turizma. Gotovo sve obalne županije turizam vide kao glavnu gospodarsku granu i zamašnjak budućeg razvoja, uslijed brojnih multiplikativnih efekata koje turizam proizvodi. Važno je pri tome naglasiti potrebu integralnog sagledavanja i usmjeravanja budućeg razvoja turizma tj. pored ekonomskog sagledati socijalni, ekološki, kulturni i pravni aspekt. Obalno područje jedan je od najvrjednijih i najosjetljivijih dijelova prostora Hrvatske, a za tim dijelom već dugi niz godina vlada vrlo intenzivna potražnja. Prema analizi MGIPU u suradnji sa županijskim ZPU (prema važećim županijskim prostornim planovima) zauzetost obalne crte izdvojenim područjima ugostiteljsko turističke namjene iznosi cca cca 295 km (4,7 % od ukupne dužine obalne crte).

Turizam kao djelatnost od strateškog nacionalnog interesa zahtijeva cjelovit pristup ne samo kroz regulativu, nego i kroz odgovarajuće analize te strategijske i planske interpretacije. U interesu prostorno-planske politike turizma kao razvojne gospodarske djelatnosti, konkurentne na europskom i svjetskom tržištu, nužno je strateški postaviti stručno prihvatljive i dugoročno održive kriterije za prostorni razvoj turizma u Hrvatskoj (posebno na obali kao njenom najosjetljivijem dijelu), uskladišnjanjem prostornih mogućnosti i vrijednosti sa Strategijom razvoja turizma¹¹⁹.

---

¹¹⁷ Izješće o stanju u prostoru RH 2008. - 2012

¹¹⁸ Izješće- o stanju u prostoru RH 2008-2012, MGIPU, Zavod za prostorno planiranje

¹¹⁹ Strategija- razvoja turizma do 2020. godine

Strategijom se navode osnovna razvojna ograničenja hrvatskog turizma:

- Struktura turističkog smještaja, hotelski smještaj sudjeluje sa svega 13%, negativno se odražava na trajanje sezone, 49% obiteljski smještaj (kućanstva), za tako veliko učešće ne postoji strategija upravljanja.
- Nerazvijena i neosmišljena izvan smještajna ponuda (vrhunski restorani, prateći sadržaji)
- Investicijska klima; neusklađene zemljišne knjige, rokovi ishodenja potrebnih dozvola, neusklađenost zakonskih propisa, nedovoljno jasne procedure za realizaciju investicija
- Strategijom su definirani temeljni pravci razvoja turizma: sunce i more, nautički turizam, zdravstveni turizam, kulturni turizam, poslovni turizam, cikloturizam, pustolovno-sportski i dr.

U tom pravcu i Protokol naglašava specifične oblike turizma.

Poželjan razvoj hrvatskog turizma podrazumijeva upravljanje resursima koje udovoljava osnovnim ekonomskim, socijalnim i estetskim kriterijima dugoročno održivog poslovanja uz rast blagostanja, očuvanje kulturnog integriteta te vitalnih ekoloških sustava i biološke raznolikosti. Sukladno tome, istaknuta su načela na kojim treba temeljiti viziju razvoja turizma do 2020. godine, ovdje izdvajamo ona načela koja su relevantna za korištenje prostora:

- Ekološki odgovoran razvoj; primjena suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja
- Više od sunca i mora; novi sustav turističkih doživljaja (Kulturni turizam, cikloturizam, pustolovno-sportski, golf i sl.)
- Turizam na cijelom prostoru; smanjenje pritiska sa obalnog područja jačanjem kontinentalnog turizma
- Hoteljerstvo-ključni pokretač investicijskog ciklusa
- Proizvodnja za turizam- povezivanje hrvatskih proizvođača i turističkog sektora

Realizaciji strateških ciljeva moguće je doprinijeti prostorno planskim rješenjima, posebno rješenjima kojima se utječe na novu izgradnju:

- Izgradnja usmjeravati ponajviše u hotelske kapacitete više i srednje kategorije, obogaćivanje ponude i kvalitete smještaja u kampovima i u kućanstvima
- Brownfield investicije se odnose na osvremenjivanje zastarjele smještajne ponude i neiskorištenu državnu imovinu (vojarne, industrijska postrojenja i sl.)
- Greenfield investicije usmjeravaju se u već korištena područja i/ili područja urbane obnove.
- Primjena novih tehnologija u novoj izgradnji (zelena gradnja)
- Povećanje kvaliteta smještajne ponude u kućanstvima, interesno udruživanje
- Novostvorene atrakcije (tematski, zabavni parkovi, interaktivni muzeji, akvariji i sl.)
- Uređenje turističke destinacijske infrastrukture (plaža, šetnica, staza, prometne signalizacije, prijevoza, parkingu i sl.)
- Uključivanje većeg broja standarda kvalitete usluga u obveznu kategorizaciju objekata
- Uređenje mjesta poštujući elemente tradicionalnog graditeljstva

Problematiku izgradnje u turističkih kapaciteta u Strategiji prostornog uređenja i nastavnoj prostorno planskoj dokumentaciji treba redefinirati (planirati) poštujući osnovne kriterije određene Protokolom IOUP (čl. 9.).

Elementi IUOP-a u županijskim prostornim planovima primjenjeni u planiranju turističkih zona:

- multidisciplinarni pristup; planove je u pravilu izrađivao multidisciplinarni radni tim, međutim planiranje izdvojenih ugostiteljsko turističkih zona ne proizlazi iz procjene prihvatnih kapaciteta i nije temeljeno na eko sustavnom pristupu;

- sudjelovanje javnosti osigurano je javnim uvidom i javnom raspravom, međutim ti se radi od ex-post participacije;
- primjenjena su načela koordinacije i integracije;
- na mnogim mjestima u planovima ističu posebnosti obalnoga područja potreba posebnoga režima upravljanja i zaštite;
- odredbe koje se odnose na uvjete građenja u ZOP-u (gradevinska područja turističkih zona izvan naselja) u velikom dijelu odgovaraju zahtjevima Protokola;
- određivanjem postotaka izgrađenosti, koeficijenata iskoristivosti, površina zauzetosti, kapaciteta, gustoće korištenja i sl., ograničava se nekontrolirana izgrađenost unutar planiranih turističkih zona;
- zahtijeva se slobodan pristup obali i jednako pravo korištenja plaža za sve;
- za morsku površinu određuju se namjene za prometne djelatnosti, ribarenje, akvakulturu, rekreaciju, prirodne i uredene plaže, što je na tragu zahtjeva planiranja morskoga prostora;
- ističe se međuovisnost i potreba usklađenosti s planovima i razvojnim dokumentima na nižim administrativnim razinama, kao i sa strateškim dokumentima na državnoj razini, dok se rjeđe poziva na IUOP i potrebu razvoja integriranih strategija i programa;
- raspoloživost vode uočena je kao važan razvojni čimbenik, što u potpunosti odgovara jednom od temeljnih načela IUOP-a.
- mjere zaštite od prirodnih rizika uglavnom nisu temeljene na detaljnijim studije rizika od potresa, poplava, erozije i sl.

Kriteriji planiranja turističkih predjela obalnog područja mora u RH izrađeni su kao smjernice za izradu prostornih planova jadranske obale te kao stručna podloga za izradu podzakonskih dokumenata.

U Strategiji i programu prostornog uređenja RH postoje temeljni kriteriji za planiranje turističkih predjela obalnog područja mora, ali se oni u postupku izrade prostorno planske dokumentacije ne primjenjuju ili se primjenjuju selektivno.

Analizom prostorno-planske dokumentacije (županijskih prostornih planova i prostornih planova jedinica lokalne samouprave) uočava se da su turistički predjeli(turističke zone) pretežito planirane u zaštićenom obalnom području i to gotovo isključivo uz obalu crtu. Smjernice za buduće planiranje (reviziju) turističkih zona moraju potaknuti turističku izgradnju u zaledu obale i u unutrašnjosti otoka uz afirmiranje visoke kvalitete arhitektonskog oblikovanja izgradnje.

Izdvojene ugostiteljsko turističke zone u dokumentima prostornog uređenja

Turistički razvoj usitnjen je unutar administrativnih granica a provedbu otežavaju neodređeno konkretnizirani prioriteti razvoja turizma u jedinicama lokalne samouprave. Brojne planirane izdvojene ugostiteljsko turističke zone, od kojih je znatan broj planiran na osjetljivom otočkom području, vrlo je teško privesti namjeni zbog predimenzioniranosti, nerazmjera između potreba i postojećeg stanja razvijenosti infrastrukture, nedostatka kvalificirane radne snage školovane za rad u turizmu, nedostatka pratećih sadržaja i sl. Izdvojene turističke zone rijetko su planirane konceptualno a češće po logici zauzimanja neizgrađenog obalnog područja ili preuzimanja lokacija određenih prethodno važećim prostornim planovima. Kriteriji vrednovanja stvarnih usporednih prednosti planiranih lokacija nisu evaluirani niti obnavljani, nedostatna su sektorska istraživanja u procesu izrade prostornih planova kao i ekosustavni pristup. Programi uređenja turističkih zona općeniti su i često istovrsni, bez prepoznatljivog "branda" ili isticanja lokalnih osobitosti. Standardi planiranja izdvojenih zona su većinom istovrsni, u pravilu neovisni o osobitostima prostora. U prostorne planove nisu uključeni turistički smještajni kapaciteti u domaćinstvima koji čine više od polovice ukupne turističke ponude. Teško ih je prostorno utvrditi

kao turističke predjele , premda zauzimaju velike površine. Rezultat navedenog je da se stvarno stanje u prostoru razlikuje od planskih polazišta i predodžbi o prostornoj rasprostranjenosti, kvaliteti i raspoloživim kapacitetima turističke ponude.

Smjernice za planiranje izdvojenih građevinskih područja ugostiteljsko turističke namjene (hoteli, turistička naselja, kampovi) uglavnom nisu temeljene na integralnom pristupu, te izuzev zaštićenih obalnih područja, zauzimaju atraktivne neizgradene i često potpuno infrastrukturno neopremljena područja obale i otoka. Stoga bi znatnu očuvanost obale od izgradnje bilo moguće postići racionalnijim korištenjem postojećih tristočnjak turističkih zona i aktiviranjem samo dijela od oko 350 planiranih turističkih zona.

Svi prostorni planovi JLS nisu radeni na načelima održivog razvoja, a programi održivog razvoja, iako doneseni za sve otočke skupine, nisu u cijelini ugrađeni u dokumente prostornog uređenja županijske ni općinske (gradske) razine.

Tablica 15. Zauzetost obalne crte planiranim turističkim zonama izvan naselja

ŽUPANIJE		Duljina obalne crte (km)	Izdvojeno građevinsko područje ug. tur. namj. (km)	% učešće u ukupnoj duljini obalne crte
ISTARSKA ŽUPANJA	Obala	492,9	84,35	17,1
	Otocí	42,1	3	7,1
	Ukupno	535	87,35	16,3
PRIMORSKO GORANSKA	Obala	146,8	13,1	8,9
	Otocí	1049,8	35,12	3,3
	Ukupno	1196,6	48,22	4,0
LIČKO SENJSKA	Obala	156	6,6	4,2
	Otocí	31,3	6,61	21,1
	Ukupno	187,3	13,21	7,1
ZADARSKA ŽUPANJA	Obala	319,3	32,44	10,2
	Otocí	990,3	33,64	3,4
	Ukupno	1309,6	66,08	5,0
ŠIBENKO KNINSKA	Obala	216,6	22,557	10,4
	Otocí	625	0	0,0
	Ukupno	841,6	22,557	2,7
SPLITSKO DALMATINSKA	Obala	259,5	9	3,5
	Otocí	784,3	23	2,9
	Ukupno	1043,8	32	3,1
DUBROVAČKO NERETVANSKA	Obala	288,8	13,13	4,5
	Otocí	875,2	12,32	1,4
	Ukupno	1164	25,45	2,2
SVEUKUPNO	Obala	1879,9	181,177	9,6
	Otocí	4398	113,69	2,6
	Ukupno	6277,9	294,867	4,7

Prosječna zauzetost obalne crte izdvojenim ugostiteljsko turističkim zonama iznosi oko 295 km od čega najviše obalne crte zauzimaju zone u istarskoj županiji i to oko 87 km.

Tablica 16. Površine i kapaciteti izdvojenih turističkih zona po obalnim županijama

Obalne županije		Maksimalna površina (ha)			Maksimalni kapacitet			Lež/ha
		izgrađeno	neizgrađeno	ukupno	izgrađeno	neizgrađeno	ukupno	
ISTARSKA	OBALA	3083,5	546,7	3.630,20	200675	33292	233967	64,5
ŽUPANIJA	OTOCI	21,2		21,2	800		800	37,7
UKUPNO ŽUPANIJA		3104,7	546,7	3651,4	201475	33292	234767	64,3
PRIMORSKO-GORAN.	OBALA			851			40.580	47,7
ŽUPANIJA	OTOCI			846			91.660	108,3
UKUPNO ŽUPANIJA				1697			132240	77,9
LIČKO-SENJSKA	OBALA	68,2	198,8	267	9580	11260	20840	78,1
ŽUPANIJA	OTOCI		22,5	22,5		2250	2250	100,0
UKUPNO ŽUPANIJA			221,3	289,5	9580	13510	23090	104,3
ZADARSKA	OBALA	214	1128,5	1342,5	22280	55200	77480	57,7
ŽUPANIJA	OTOCI	61	611,5	672,5	6300	48950	55250	82,2
UKUPNO ŽUPANIJA		275	1740	2015	28580	104150	132730	65,9
ŠIBENKO-KNINSKA	OBALA	106	303,8	409,8	11350	27350	38700	94,4
ŽUPANIJA	OTOCI	32,9	164	196,9	3500	6800	10300	52,3
UKUPNO ŽUPANIJA		138,9	467,8	606,7	14850	34150	49000	80,8
SPLITSKO-DALMAT.	OBALA			415,05			22.340	53,8
ŽUPANIJA	OTOCI			774,35			47.760	61,7
UKUPNO ŽUPANIJA				1189,4			70100	58,9
DUBROVAČKO-NERET.	OBALA	104,8	323,82	428,62	11370	25428	36798	85,9
ŽUPANIJA	OTOCI	5	199,7	204,7	480	14290	14770	72,2
UKUPNO ŽUPANIJA		109,8	523,52	633,32	11850	39718	51568	81,4
UKUPNO OBALNO PODRUČJE	OBALA	3576,5	2501,62	7344,17	255255	152530	470705	64,1
	OTOCI	120,1	997,7	2738,15	11080	72290	222790	81,4
SVEUK UPNO		3696,6	3499,32	10082,32	266335	224820	693495	68,8

Planirana je vrlo niska prosječna gustoća ležajeva po hektaru (cca 69 ležaja/ha), što svjedoči o neracionalnom planiranju izdvojenih turističkih zona.

Tablica 17. Učešće izgr. dijelova izdvojenih turističkih zona u ukupnoj površini/kapacitetu

Obalno područje županija		Udeo izgrađenog dijela izdvojenih ug.tur.zona u ukupnoj površini površini/kapacitetu	
		ha	br. ležajeva
ISTARSKA ŽUPANIJA	OBALA	84,9	85,8
ŽUPANIJA	OTOCI	100,0	100,0
UKUPNO ŽUPANIJA		85,0	85,8
PRIMORSKO-GORAN.	OBALA	Nema	podataka
ŽUPANIJA	OTOCI		
UKUPNO ŽUPANIJA			
LIČKO-SENIJSKA ŽUPANIJA	OBALA	25,5	46,0
ŽUPANIJA	OTOCI	0,0	0,0
UKUPNO ŽUPANIJA		0,0	41,5
ZADARSKA ŽUPANIJA	OBALA	15,9	28,8
ŽUPANIJA	OTOCI	9,1	11,4
UKUPNO ŽUPANIJA		13,6	21,5
ŠIBENKO-KNINSKA ŽUPANIJA	OBALA	25,9	29,3
ŽUPANIJA	OTOCI	16,7	34,0
UKUPNO ŽUPANIJA		22,9	30,3
SPLITSKO-DALMAT. ŽUPANIJA	OBALA	Nema	podataka
ŽUPANIJA	OTOCI		
UKUPNO ŽUPANIJA			
DOBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA	OBALA	24,5	30,9
ŽUPANIJA	OTOCI	2,4	3,2
UKUPNO ŽUPANIJA		17,3	23,0
UKUPNO OBALNO PODRUČJE	OBALA	48,7	54,2
	OTOCI	4,4	5,0
	SVEUKUPNO	36,7	38,4

Tablica 18. Učešće kapaciteta izdv. ug. turističkih zona pojedine obalne JLS u ukupnoj površini obalnih JLS

OBALNO PODRUČJE ŽUPANIJA	površina (%)	kapacitet (%)
ISTARSKA ŽUPANIJA	36,2	33,85
PRIMORSKO GORANSKA	16,8	19,07
LIČKO SENJSKA	2,2	3,33
ZADARSKA ŽUPANIJA	20,0	19,14
ŠIBENSKO KNINSKA	6,0	7,07
SPLITSKO DALMATINSKA	11,8	10,11
DUBROVAČKO NERETVANSKA	6,3	7,44
UKUPNO (ha)	100 % (10.082,32 ha)	693.495 ležajeva

Iako turizam nije dostigao planirane razmjere, koji su se pokazali precijenjenima (od planiranih gradevinskih područja za izdvojene ugostiteljsko turističke zone turizmom izgrađeno je cca 37% površine tj., tj. cca 38% planiranih kapaciteta.). Planirane površine od gotovo 10.100 ha i kapaciteti od gotovo 694.000 ležajeva, prosječne gustoće od oko 69 ležaja po hektaru, nesumnjivo predstavljaju brojive koje je potrebno preispitati u budućem planiranju obalnog prostora namijenjenog izdvojenim turističkim zonama.

S gledišta prostornog uredenja zapažene su osnovne problemske pojave u razvoju turističkog prostora:

- nedostatak prostornih planova (UPU-ova) za planirane izdvojene turističke zone; mogući razlozi, nezainteresiranost investitora, komplikirani vlasnički odnosi, veliki troškovi izgradnje uslijed komunalne neopremljenosti, neadekvatne dostupnosti i sl. nerazradene smjernice za izradu UPU-ova primjerene karakteru zone i specifičnim kulturološkim i prirodnim datostima (gotovo su identične za većinu obalnih izdvojenih turističkih zona bilo da su smještene na kopnu ili na otocima bez infrastrukture, radne snage i sl.)
- planiranje izdvojenih zona isključivo zauzimanjem novih atraktivnih obalnih područja uz zanemarivanje područja kojima je potrebna sanacija i uredenje (bijše vojne zone, industrijske zone i sl.)
- nedovoljno aktivan odnos prema revitalizaciji i obnovi starih naselja uz obalu u funkciji cjelogodišnje turističke ponude (primjer; umutrašnjost Istre)
- planiranje neadekvatne strukture turističkog smještaja, (T1 – otel, T2 Turističko naselje, T3 kamp) gdje, suprotno zahtjevu sektorske strategije i zahtjevu racionalnog korištenja prostora, prevladavaju turistička naselja (vile) zbog mogućnosti etažiranja i apartmanizacije.
- nedostatak smjernica za oblikovanje turističkih zona i pripadajućeg krajobraza

Kruzing turizam

Iako je utjecaj te vrste turizma na okoliš još nedovoljno ispitani i teško ga je izraziti u konkretnim (brojčanim) podacima, zna se da ovaj vid turizma uzrokuje negativne posljedice kako na fizički okoliš, tako i na društveno okruženje u kojem se događa. U brojkama vezanim za ovaj vid turizma prednjači Dubrovnik, a sve veći značaj dobiva Split. Porast ove vrste turizma očekuje se i u Zadru.

Golf turizam

Analizom prostorno-planske dokumentacije - prostornih planova županija i prostornih planova jedinica lokalne samouprave, uočava se neravnomjernost planiranja golfskih igrališta i velika koncentracija u pojedinim područjima, posebice uz morskou obalu. Ta je činjenica, kao i pritisak poduzetnika i ulagača za izgradnjom turističkoga smještaja u sklopu golfskih igrališta, bila jedan od poticaja za izradu Kriterija i smjernica za planiranje golfskih igrališta¹²⁴.

Golf kao športska aktivnost danas je nezaobilazan element dopune turističke ponude. Igra se na golfskim igralištima različite namjene i veličine – od rekreativskih terena malene površine do natjecateljskih igrališta velikih površina. Sva igrališta sadrže prijeko potrebnu prateću gradnju u funkciji igre i održavanja igrališta.

Veliki dio planiranih zona uključuje i gradnju pratećih sadržaja, vila u golfu, bilo kao posebnih turističkih zona koje se planiraju uz golf igrališta, bilo u sklopu planiranih golf igrališta na maksimalno 4% površine.

Za najveći broj planiranih golfskih igrališta ne postoje podaci o površini i broju polja, pa se prepostavlja da su to igrališta od 18 ili 27 polja.

Prostorno-planski dokumenti dopunjaju i dorađuju, osobito u dijelu planiranja turističkoga smještaja, što pokazuje i primjer Istarske županije gdje se smještajne jedinice planiraju na 13 od 23 golfska igrališta.

Za športsku komponentu golfa nadležno je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Promociju golfa u turističke svrhe vodi Ministarstvo turizma. Za prostorno-planski aspekt i građenje zaduženo je Ministarstvo prostornog uredenja i graditeljstva te za zaštitu okoliša Ministarstvo zaštite okoliša.

Tablica 19. Površine i broj golf igrališta u obalnom području

Obalno područje županija	Površina golf igrališta Ha	Površina golf igrališta %	Broj planiranih golf igrališta	Broj planiranih golf igrališta %
ISTARSKA ŽUPANIJA	2200*	34,0	23	43
PRIMORSKO GORANSKA	673	10,0	5	9,3
LIČKO SENJSKA	0	0,0	-	-
ZADARSKA ŽUPANIJA	1300*	20,0	13	24
ŠIBENSKO KNINSKA	260	4,0	2	3,7
SPLITSKO DALMATINSKA	1407	22,0	8	14,8
DUBROVAČKO NERETVANSKA	630,21	10,0	3	5,2
UKUPNO OBALNO PODRUČJE	6470,21	100,00	54	100,00

*Procjena: Broj igrališta x 100 ha (procjena)

Županijski planovi u svoji odredbama sadržavaju smjernice za uređenje golf igrališta, kriterije tj. lokacijske uvjete za gradnju pratećih sadržaja, uvjete zaštite okoliša i druge obvezne pokazatelje.

Najveći broj golf igrališta postoji i planiran je na području Istarske županije tj. 23 igrališta na 34% ukupno površine u obalnom pojasu.

O neselektivnosti pristupa planiranju golf igrališta svjedoči podatak da je u okviru Splitsko dalmatinske županije od ukupno planiranih 1407 ha, 77% ili gotovo 1100 ha planirano na srednjodalmatinskim otocima od čega 996 ha samo na otoku Braču tj. 674 ha na području općine Selca.

11.2.3 Namjena mora

Jadransko područje mora, obale i otoka je osobito vrijedan i osjetljiv sustav na kojemu se odvijaju procesi koji ovise o uzajamnom djelovanju mora i kopna a razvojni su pritisci i negativni utjecaji na prirodne sustave najizraženiji¹²⁰.

Korištenje i namjena mora u us koj je vezi s namjenom pripadajućeg kopna, naselja, luka i izdvojenih zona različite namjene izvan naselja te prirodnim obilježjima i različitom aktivnostima u prostoru. U obalnom području se nalazi ili s njim graniči najveći broj nacionalnih parkova RH te više parkova prirode.

Namjena mora je u prostornim planovima određena za:

- pomorske djelatnosti

¹²⁰ Izvješće o stanju u prostoru RH 2008. 2012. godine, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uredenja, Zavod za prostorno planiranje

- ribarenje
- marikulturu
- rekreaciju
- ostale djelatnosti

Morske površine za pomorsku djelatnost obuhvaćaju pomorskiju infrastrukturu (luke) i plovne putovi.

Zone ribarenja su u pojedinim prostornim planovima razgraničene na vanjski morski pojas (više od 2,0 km) i unutarnji morski pojas u odnosu na vrste i tehnike ribolova a drugdje su propisani kriteriji za određivanje lokaliteta pogodnih za obavljanje djelatnosti morskog ribolova. Ponegdje se propisuje se i mogućnost postavljanja umjetnih brakova radi proširenja potencijalnih staništa vrijednih bentoskih zajednica ili umanjivanja razornog utjecaja mora na uređene plaže ili druge dijelove obale. Uzgajališta riba i školjkaša su određena u gotovo svim prostornim planovima županija po lokaciji, maksimalnoj površini i maksimalnoj godišnjoj proizvodnji.

Rekreacijske zone obuhvaćaju dijelove akvatorija uz obalu koji su namijenjeni za kupanje i sportove na vodi a što treba biti uskladeno s plovnim putovima. Ostale djelatnosti mogu obuhvatiti eksploatacije podmorskih sirovina i drugo pod uvjetima određenim posebnim propisima.

Pomorska infrastruktura

Luke se dijele se na luke otvorena za javni promet različitog značaja i luke posebne namjene (luke nautičkog turizma, industrijske, brodogradilišne, vojne i druge luke) koje, sukladno veličini i značaju (kapaciteti) imaju državni, županijski ili lokalni značaj.

Obalna naselja na kopnu i otocima imaju izgrađene luke za pristajanje/vezivanje plovila. Ta infrastruktura je osobito značajna za otoke jer omogućava život i ostank stanovnikaka razvitak područja a zasnovana je na dugo pomorskoj tradiciji. U tome je još značajnija uloga linija pomorskog prometa, posebno kratkolinjskih plovidbi (tzv. Cabotage linije) koje, uz ostale razvijene oblike prometa, osiguravaju bolje povezivanje otoka s kopnom.

Luke u kojima se ostvaruje prometni kontakt kopna (zaleđa) i mora imaju prioritet u prometnom povezivanju i integraciji s cestovnim i željezničkim koridorima. Prvenstveno se to odnosi na velike luke državnog značaja koje jesu ili mogu postati žarišne točke u nacionalnoj prostornoj strukturi. Velike luke: Rijeka, Split i Ploče zauzimaju najveće površine i imaju više odvojenih lučkih bazena a značajna je uloga i luka Zadar, Šibenik i Dubrovnik uvažavajući obilježja grada i županije.

Tablica 20. Luke otvorene za javni promet

Luke	Broj luka	Površina luka (km 2)		Duljina operativne obale (km)
		kopneni dio	akvatorij	
Državne	6	5,09	125,46	19,28
Županijske	38	0,99	10,77	16,09
Lokalne	260	0,86	41,75	22,45
UKUPNO	304	6,94	177,99	57,82

Ivor: Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Zavod za prostorno planiranje: Izvješće o stanju u prostoru RH 2008.-2012.

Gotovo sve državne i županijske luke su izgrađene ali je potrebna daljnja modernizacija i oprema na postojećim lokacijama, posebno u odnosu na zaštitu morskog akvatorija (prihvati

zauļjenih voda, otpada i ostataka tereta). Dio manjih luka lokalnog značaja je izgubio status luka otvorenih za javni promet uglavnom radi izgradnje dužobalnih prometnica.

Prostorni planovi županija planiraju luke otvorene za javni promet i luke posebne namjene, državnog županijskog i lokalnog značaja. Određene su luke otvorena za javni promet i luke posebne namjene na kopnenom dijelu i na otocima unutar površine naselja ili izdvojenih zona izvana naselja. Planirano je ukupno 437 luka otvorenih za javni promet, što čini povećanje od 30% u odnosu na postojeći broj luka.

Tablica 21. Planirane morske luke po županijama

ŽUPANJE	LUKE NAUTIČKOG TURIZMA		OSTALE (ribarske, sportske, industrijske, brodogradilišne i dr.)	LUKE OTVORENE ZA JAVNI PROMET	LUKE UKUPNO:
	Broj	Broj vezova Na kopnu Na moru			
1 Istarska županija	28	7.600	10.100	43	36
2 Primorsko-goranska	23	400	8.510	33	118
3 Ličko senjska županija	9	500	1.350	14	24
4 Zadarska županija	18	860	5.484	45	74
5 Šibensko kninska	21	885	4.566	64	31
6 Splitsko-dalmatinska	56		10.328	84	63
7 Dubrovačko-neretvanska	37	400	6.780	13	91
UKUPNO	192	10.645	47.118	296	437
					922

Izvor: prostorni planovi županija

Ostale luke obuhvaćaju industrijske luke, brodogradevne luke, ribarske (najčešće su to dijelovi luka otvorenih za javni promet), sportske i druge luke.

U prostornim planovima županija je neujednačen prikaz ostalih luka, posebno sportskih. Tako se sportske luke u pojedinim planovima određuju samo lokacijom, potom lokacijom i brojem vezova ili se određuje da se sportske luke planiraju prostornim planovima općina i gradova.

U Prostornom planu Istarske županije određene su luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja te brodogradilišna luka u Puli, ribarske i sportske luke bez kapaciteta (samo lokacija).

Luke nautičkog turizma

Doneseni prostorni planovi obalnih županija su pravni temelj za planiranje, koncesijsko korištenje te novu gradnju na pomorskom dobru što uključujem i luke nautičkog turizma.

Prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu (Narodne novine, broj 68/07, 88/10 i 30/14) nautički turizam obuhvaća plovidbu i boravak turista nautičara na plovnim objektima (jahta, brodica i brod, za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost i sl.), kao i boravak u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije.

Nautički turizam se dokazuje kao vitalna grana turizma jer se u RH u poslijeratnim godinama razvija i oporavlja brže od razvjeta i oporavka svih drugih dijelova turizma.

Za razvitak nautičkog turizma u svim prostornim planovima županija su osigurani prostorni uvjeti, koji se dalje razrađuju prostornim plovima užih područja (prostorni planovi uredenja općina i gradova, urbanistički planovima uredenja).

Prihvativi kapaciteti za nautičke plovne objekte smješteni su u lukama nautičkog turizma, sidrištima, privezištima i na nautičkim vezovima u lukama otvorenim za javni promet. Nautički vezovi mogu biti cijelogodišnji, sezonski i tranzitni. Prihvativi kapaciteti su cijelogodišnji i sezonski. Usluge prihvata plovila su iznajmljivanje stalnog i tranzitnog veza. Luke nautičkog turizma nude osim usluge veza i ostale usluge koje čine sadržaje nautičke i turističke ponude (ugostiteljske, sportske, servisne, zabavne, rekreacijske i dr.).

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH u 2013. godini je bilo ukupno 106 luka nautičkog turizma od čega 67 marina (uključujući i 14 suhih marina), 22 sidrišta, 13 privezišta i 4 nerazvrstane luke nautičkog turizma.

Tablica 22. Broj luka nautičkog turizma u 2013. godini, po županijama

ŽUPANJE	ukupno	marina	sidrište	privežiste
1 ISTARSKA	14	12		2
2 PRIMORSKO GORANSKA	32	17	10	5
3 ZADARSKA	23	11	9	3
4 ŠIBENSKO KNINSKA SPLITSKO DALMATINSKA	14 17	13 13	1 2	2
5 DUBROVAČKO NERETVANSKA	6	5		1
UKUPNO	106	71	22	13

Izvor: Državni zavod za statistiku, Priopćenja, 4.3.5./2013., Zagreb, 17. ožujak 2014. godine

U lukama nautičkog turizma ima 16.940 vezova te još 5.473 mesta na kopnenom dijelu luka koja su uređena za odlaganje plovila. To daje ukupni kapacitet od 22.413 vezova na moru i kopnu unutar postojećih luka ili prosječno 211 vezova po jednoj luci.

Tablica 23. Broj vezova i površine unutar luka nautičkog turizma 2013. godine

ŽUPANJE	broj luka	broj vezova ukupno	površina akvatorija	broj mesta za plovila na kopnu	površina kopnenog dijela luke
1 ISTARSKA	14	3668	62,6	802	16,4
2 PRIMORSKO GORANSKA	32	3455	81,8	1803	18,8
3 ZADARSKA	23	3553	86,9	1221	15,2
4 ŠIBENSKO KNINSKA	14	3529	60,6	938	13,6
5 SPLITSKO DALMATINSKA	17	2021	25,9	503	7,8
6 DUBROVAČKO NERETVANSKA	6	714	10,1	206	8,1
UKUPNO	106	16940	327,9	5473	79,9

Izvor: Državni zavod za statistiku, Priopćenja, 4.3.5./2013., Zagreb, 17. ožujak 2014. godine

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku na kopnenoj površini luka nautičkog turizma ima samo 8.876 m² površine natkrivenog prostora (hangara) ili samo 1,1% površine kopnenog dijela. Kako se u marinama vrše manji ili veći servisi plovila (brušenje, pranje, čišćenje, bojanje

plovila i drugi radovi) koji mogu imati nepovoljne utjecaje na okoliš, može se zaključiti da se najveći broj tih radnji vrši na otvorenom što nije prihvatljivo i nužne su mjere kojima treba osigurati uvjeti za obavljanje servisa plovila u zatvorenom radi eliminiranja nepovoljnih utjecaja na okoliš, posebno more¹²¹.

Prostornim planovima županija određeno je ukupno 192 marine ili suhe marine (bez sidrišta i privezišta) sa ukupno 57.763 vezova od čega je gotovo 82% na moru a ostalo na kopnenom dijelu ili unutar planiranih suhih marina.

Tablica 24. Marine i suhe marine planirane prostornim planovima županija

ŽUPANUE	luke nautičkog turizma (marine i suhe marine)						
	broj luka	%	broj vezova			ukupno	
			Na kopnu		Na moru		
1 ISTARSKA	28	14,6	7600	71,4	10100	21,5	17700
	obala	28	7600		10100		
	otoci						
2 PRIMORSKO GORANSKA	23	12	400	3,7	8510	18,1	8910
	obala	10			3450		
	otoci	13	400		5060		
3 LIČKO SENJSKA	9	4,7	500	4,7	1350	2,8	1850
	obala	5	100		850		
	otoci	4	400		500		
4 ZADARSKA	18	9,4	860	8,1	5484	11,6	6344
	obala	9	830		3684		
	otoci	9	30		1800		
5 ŠIBENSKO KNINSKA	21	11	885	8,4	4566	9,7	5451
	obala	13	505		3191		
	otoci	8	380		1375		
6 SPLITSKO DALMATINSKA	56	29			10328	21,9	10328
	obala	31			6573		
	otoci	25			3755		
7 DUBROVAČKO NERETVANSKA	37	19,3	400	3,7	6780	14,4	7180
	obala	25	400		4630		
	otoci	12			2150		
UKUPNO	192	100	10645	100	47118	100	57763
obala	121		9435		32478		41913

¹²¹ U analizi luka javlja se i problem usporedivosti podataka iz različitih izvora. Tako npr. prema podacima Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture (prikazano na mrežnim stranicama Ministarstva) u Hrvatskoj ima 57 marina te 86 sidrišta za koja su izdane koncesije za površinu akvatorija od 1.184.506 m² i sa ukupno 1.483 plutače za privez plovila.

otoci	71	1210	14640	15850
-------	----	------	-------	-------

Izvor: prostorni planovi županija

Navedene luke nautičkog turizma ne uključuju sidrišta i privezišta koja su različito obradena u prostornim planovima županija. U nekim planovima su određene lokacije, detaljniji uvjeti i kapaciteti dok se u drugim planovima županija to određuje kao sadržaj koji se planira prostornim planovima općina i gradova.

Planirane 192 luke nautičkog turizma (bez sidrišta i privezišta) imaju ukupno 57.763 vezova, od čega na moru 47.118 a na kopnu 10.645 vezova. To daje prosječno 300 vezova po jednoj marinici što je znatno više od postojećeg prosjeka u koji su još uračunata i postojeća sidrišta i privezišta. Stoga je prosječna veličina luke nautičkog turizma, što uključuje još sidrišta i privezišta a kako je planirano županijskim planovima, veća od 300 vezova.

Broj luka nautičkog turizma na kopnu je veći od broja luka na otocima. Tako je na kopnu planirano ukupno 63% od svih luka ali sa 72,5% ukupnih vezova. Na otocima je planirano samo 11,4% vezova na kopnenom dijelu luka, što jer i razumljivo zbog specifičnosti prostora i karaktera luka.

Ograničenja Zakona o prostornom uređenju i gradnji kojim je bio ograničen akvatorij luka nautičkog turizma na najviše 10,0 ha, a što je ugrađeno u gotovo sve županijske prostorne planove, rezultirao je planiranjem većeg broja luka nautičkog turizma s manjim kapacitetima u pojedinim prostornim planovima županija a da prethodno nije izvršena strateška procjena utjecaja na okoliš ni procjena nosivih kapaciteta prostora. Nadalje, ograničenje površine akvatorija luka znači i ograničenja vezova za veća plovila (mega jahte), koji se ne mogu planirati samo kroz proširenja postojećih ili gradnju novih luka manjih kapaciteta.

Ograničenje površine akvatorija se pokazalo u provedbi kao nepovoljna mjeru, otežavajuća okolnost za planiranje luka, provedbu svih mjera potrebnih za sigurnost luka, izvedbu pomorskih građevina, sigurno sidrenje i sl.

Uvažavajući postojeći trend potražnje za vezovima, prostorni planovi županija imaju scenarij intenzivne izgradnje (prema Strategiji razvoja nautičkog turizma za razdoblje 2009. – 2019. prostornim planovima županija planirana je gradnja novih 33.655 vezova s indeksom rasta 2015/2007. od 160%).

Strategijom razvoja nautičkog turizma se naglašava da prilikom planiranja izgradnje novih prihvatnih kapaciteta luka nautičkog turizma, kao polaznu osnovu treba uvažavati utvrđivanje nosivog kapaciteta prostora. Tako se Strategijom predlaže preispitivanje prostornih planova u pogledu broja i kapaciteta luka nautičkog turizma te prihvatanje umjerenog razvojnog scenarija po kojemu bi se u sljedećem 10 godišnjem razdoblju povećao prihvatni kapacitet vezova za smještaj dodatnih 15.000 plovila na način da 1/3 vezova bude u lukama nautičkog turizma, 1/3 u postojećim lukama otvorenim za javni promet te 1/3 na kopnu. Također je poželjan novi raspored kapaciteta po županijama tako da se ublaže postojeće razlike u prihvatnim kapacitetima uvažavajući obilježja te uzimajući u obzir planirane maksimalne kapacitete predvidene prostornim planovima županija.

Nadalje, u provedbenom pomorskom zakonodavstvu i u kontroli pomorskog prometa je potrebno osigurati očuvanje okoliša, mora i morskog dna posebno od slobodnog sidrenja plovila "na sidro" kojim se "preorava" morsko dno, uništavaju staništa, često lokaliteti podmorska arheologije te povećava opasnost od unosa stranih morskih mikroorganizama. Planiranje luka i kontrola pomorskog prometa treba osigurati mjeru kojima se omogućava da se svako plovilo može vezati sigurno po okoliš i morsko dno, bilo unutar izgrađenih luka ili sidrišta (na plutače), a ne na vlastito sidro.

Neorganizirano sidrenje plovila često otežava i život lokalnog stanovništva, posebno na otocima, jer onemogućava ribolov na tradicijskim i ustaljenom ribolovnim područjima.

U sagledavanju kapaciteta luka nautičkog turizma manje je važan broj vezova od mjera provođenja sigurnosti plovidbe, sigurnosti sidrenja plovila po okoliš te osiguranja uvjeta u lukama kojima se štiti okoliš. To se odnosi na zbrinjavanje zauštenih voda, prikupljanje otpada s plovila, servis i popravak plovila siguran po okoliš i dr.

Plovni putovi

Plovni putovi nisu posebno regulirani u prostornim planovima županija, to je državni interes koji se oblikuje strategijama i drugim relevantnim dokumentima.

Marikultura

Uz ribarstvo na otvorenom moru Jadrana marikultura se ubrzano razvija. Povijesno je bio dominantan uzgoj školjkaša u moru na visećim strukturama (pergolari), pričvršćeni na linijske a u novije vrijeme i na plutajuće uzgojne sustave. Uzgoj školjkaša ima velike neiskorištene potencijale ali uz napomenu da ta proizvodnja ovisi o čistom i zdravom morskom okolišu. U Hrvatskoj kao i u drugim zemljama, razvoj intenzivne marikulture prati zabrinutost za njenu održivost, posebno u sučeljavanju s drugim korisnicima ipak ovog ograničenog prostora.

Ipak obzirno planirana i nadzirana marikulturna proizvodnja može rezultirati značajnim socijalnim i ekonomskim učincima, posebno uvažavajući značajna ograničenja ribolova na otvorenom moru radi zaštite morskih vrsta.

Svi prostorni planovi županija su odredili zone marikulture za uzgoj riba i školjkaša po položaju i uglavnom po veličini i maksimalnoj godišnjoj proizvodnji. Intenzitet utjecaja uzbajališta marikulture na okoliš ovisi o količini otpada uzbajališta i osjetljivosti morskog sustava kako bi se eliminirao problem rizika eutrofifikacije a što se može spriječiti ili umanjiti dobrom praksom upravljanja, primjenom inovativnih rješenja i planiranjem smještaja uzgojnih instalacija u povoljnije zone.

Očekivane klimatske promjene mogu imati korisne ali i štetne utjecaje na marikulturu radi pojava novih vrsta u Jadranu. Učinci globalnog zatopljenja mogu biti pozitivni za uzgoj školjkaša uz promjene običaja uzgoja kultura. Potpuno kontrolirana hranidba je potrebna radi smanjenja unosa organskih tvari u morski sustav primjereno stvarnim potrebama uzgojnih organizama.

Namjena teritorijalnog mora izvan područja ograničenja u ZOP-u

Prostor ograničenja u ZOP-u proteže se 300 m od obalne crte. Ostali dio teritorijalnoga mora izvan unutarnjih morskih voda i morske površine izvan 300 m od obalne crte koji ide do granice od 12 Nm prema otvorenom moru i gospodarski pojas dosadašnja Strategija prostornog uređenja RH i Program prostornog uređenja RH posebno ne razmatraju u pogledu namjene. Isto tako ni Izvješće o stanju u prostoru (2008. - 2012.) posebno se ne posvećuje toj temi. Pojedini PPŽ spominju namjenu otvorenog mora za ribolov i plovidbu ali bez jasnijih određenja.

Strategijom prostornog razvoja, Državnim planom prostornog razvoja i novom generacijom županijskih i prostornih planova JLS, bilo bi neophodno pobliže definirati namjenu teritorijalnog mora za ribolov povlačnim mrežama, eksploraciju podmorja (posebno za iskorištenje ugljikovodika), zaštitu morskog dna, ograničenje plovidbe i sidrenja.

Dok se u području gospodarskog pojasa Strategijom prostornog razvoja i Državnim planom prostornog razvoja mogu regulirati korištenje u smislu istraživanja i iskorištanja, očuvanja i gospodarenja živim i neživim prirodnim bogatstvima te proizvodnje energije korištenjem mora, morskih struja i vjetrova.

11.2.4 Eksplotacija mineralnih sirovina

Mineralne sirovine (rudno blago) je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku, ima njezinu osobitu zaštitu i iskorištava se pod uvjetima i na način koji su propisani Zakonom o rudarstvu. Mineralne sirovine su u vlasništvu je Republike Hrvatske.

Za obalno područje veće gospodarsko značenje imaju arhitektonsko - građevinski kamen, posebno na otocima, tehničko - građevinski kamen, građevinski pjesak i šljunak, te sirovine za proizvodnju cementa. Postoje još uvijek nedovoljno vrednovane mineralne sirovine (npr. peloid) koji mogu imati određeni gospodarskim značaj za lokalnu sredinu.

Gospodarenje mineralnim sirovinama se temelji na Zakonu o rudarstvu ("Narodne novine", broj 56/13 i 14/14.) kojim je propisana obveza donošenja nove Strategije gospodarenja mineralnim sirovinama u roku od 3 godine od donošenja Zakona.

Temeljem Zakona o rudarstvu, županije su dužne za svoja područja izraditi rudarsko geološke studije koje moraju biti u skladu sa Strategijom gospodarenja mineralnim sirovinama i tu u roku od 3 godine od donošenja Strategije gospodarenja mineralnim sirovinama. Na temelju rudarsko geološke studije jedinice lokalne samouprave i županija su dužne u svojim strateškim dokumentima prostornog uređenja planirati potrebe i način opskrbe mineralnim sirovinama.

Stoga predstoje izmjene prostornih planova županija, odnosno donošenje novih prostornih planova županija, u kojim će se na temelju nove Strategijom gospodarenja mineralnim sirovinama i rudarsko geološke studije odrediti lokacije za istraživanje i eksplotaciju mineralnih sirovina. Na temelju iste dokumentacije mijenjat će se ili donositi novi prostorni planovi jedinica lokalne samouprave u kojima će se planirati potrebe i način opskrbe mineralnim sirovinama.

Prema Strategiji gospodarenja mineralnim sirovinama RH iz 2008. za sve obalne županije godine u funkciji su bila eksplotacijska polja neenergetskih mineralnih sirovina. Bez eksplotacijskih polja boksite zauzimala se sljedeće površine:

ŽUPANIJA	površina eksplotacijskih polja (ha)	%
Istarska	3.236	30,2
Primorsko goranska	712	6,7
Ličko senjska	671	6,3
Zadarska	1.924	17,8
Šibensko kninska	1.269	11,9
Splitsko dalmatinska	2.595	24,3
Dubrovačko neretvanska	296	2,8
UKUPNO	10.703	100

Najbrojniji su kamenolomi tehničkog kamena, premda na području Splitsko dalmatinske i Istarske županije, po površini, dominiraju kamenolomi arhitektonskog tehničkog kamena. Dosegnuta razina proizvodnje tehničkog građevinskog kamena zadovoljava gospodarske potrebe i nalazi se oko prosjeka država EU.

Veliki problem u prostoru su napuštena eksplotacijska polja koja nakon dovršene eksplotacije nisu sanirana. Predstavljaju krajobrazno devastirani prostor sa upitnim perspektivama za sanaciju. Premda je koncesionar za eksplotaciju mineralnih sirovina dužan tijekom ili nakon završetka eksplotacije sanirati eksplotacijskim radovima otkopane prostore u velikoj mjeri u prostoru je prisutan problem nesaniranih područja.

Uz legalnom iskorištavanje mineralnih sirovina ima pojava protupravnog eksploatiranja arhitektonsko tehničkog i građevinsko tehničkog kamena. Za sve nelegalne lokalitete potrebna je izrada elaborata i provedba krajobrazne sanacije a u Istarskoj i Dubrovačko neretvanskoj županiji zatvaranje nelegalnih polja.

Prostorni planovi obalnih županija danas sadržavaju bitne odrednice u svezi mineralnih sirovina u kojima dominira zaštita okoliša - osobito krajobraza s manjim specifičnostima, a s obzirom na lokaciju pojedine županije i dominirajuću mineralnu sirovinu, u rezervama i eksploataciji. Prostorni planovi općina i gradova, u duhu Zakona o prostornom uređenju, detaljnije određuju uvjete eksploatacije mineralnih sirovina svodeći ih na razinu izvodljivosti.

U dokumentima prostornog uređenja je navedeno da se pri planiranju eksploatacijskih polja osobita pažnja treba posvetiti:

- Oblikovanju krajobraza i otklanjanju sukoba interesa različitih korisnika prostora
- Zaštiti okoliša
- Negativnom utjecaju na vodni režim i podzemne tokove
- Prostorima osjetljive stabilnosti terena
- Tržnim potrebama i izradi prostornih planova u svezi rješavanja konfliktata poljoprivrede i vodnog gospodarstva.

Svi prostorni planovi ne sadrže jasno određeni stav prema postojećim, planiranim i napuštenim eksploatacijskim poljima kao i istražnim prostorima, odnosno nisu ujednačeni i jasni kriteriji za njihovo planiranje u odnosu na udaljenosti od postojećih građevina, od granica građevinskog područja naselja, turističkih zona, rekreativskih zona, planiranih koridora te pristupnih i transportnih putova do kamenoloma.

Planiranje novih istražnih prostora moguće je samo, kako je već navedeno, na osnovu rudarsko geoloških studija temeljem Zakona o rudarstvu te u skladu s drugim zakonskim propisima, posebno iz oblasti zaštite prirode i okoliša, gospodarenja vodama i poljoprivrednim zemljištem. Istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina biti će podvrgnuta strožem nadzoru i kontroli a preispitivanju podliježu i financijski uvjeti i odnosi definirani koncesijama.

11.2.5 Izvan građevinskog područje

Značajne površine izvan građevinskog područja obuhvaćaju poljoprivredne površine i površine šuma. Za poljoprivredne i šumske površine neažurni su podaci o načinu korištenja, bonitetu. Zbog nesređenosti kataстра, još uvjek i na nacionalnoj razini pa tako i na obalnom području ne postoji jedinstvena evidencija o poljoprivrednom zemljištu te oblicima njegova korištenja i raspolaganja.

Veličina i rascjepkanost posjeda je ograničavajući čimbenik razvitka poljoprivrede obalnih županija. Poljoprivredno i šumsko zemljište u obalnom području je u velikoj mjeri zapušteno, vlasnički neregulirano. Poljoprivredne površine intenzivnije se koriste uz ušća rijeka (Neretva) dok su ostale površine manje i u velikoj mjeri zapuštene, posebno na terasiranom tlu na padinama, odnosno kosim i strmim terenima.

Zapuštene poljoprivredne površine zarastaju u makiju i garig i teško se ponovo vraćaju u osnovnu funkciju poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredne površine obalnog područja bit će izložene i negativnim utjecajima klimatskih promjena i podizanje razine mora.

U praksi prostornog planiranja, posebno na razini jedinica lokalne samouprave, uočava se trend prenamjene poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko područje naselja osnivanjem novih izdvojenih građevinskih područja ili proširenjem postojećih građevinskih područja. Promjenom zakonske regulative i sudjelovanjem nadležnog ministarstva u postupku

donošenja prostornih planova ipak se ograničava se prenamjena vrjednijeg poljoprivrednog zemljišta u građevinsko područje.

Šume i šumsko zemljište su, sukladno Zakonu o šumama, dobra od interesa za RH i imaju njenu osobitu zaštitu. Šume i šumska zemljišta su specifično prirodno bogatstvo te s opće korisnim funkcijama šuma uvjetuju i poseban način upravljanja i gospodarenja. Šume na obalnom području uglavnom spadaju u zaštitne šume i šume s posebnom namjenom. Državnim šumama uglavnom upravljaju "Hrvatske šume".

Izvan građevinskog područja omogućava se, temeljem odredbi Zakon o prostornom uređenju gradnje izvan građevinskog područja za infrastrukturu, građevine obrane, građevine namijenjene poljoprivrednoj proizvodnji i gospodarenju u šumarstvu i lovstvu, područja gospodarskog korištenja pomorskog dobra i uređenja plaža, istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina, te gradnja unutar eksplotacijskih polja u funkciji obrade mineralnih sirovina, kampova i golf igrališta i drugih sportsko rekreacijskih igrališta, stambenih i pomoćnih građevina na poljoprivrednim posjedima i za potrebe seoskog turizma, rekonstrukciju postojećih građevina.

Kriteriji gradnje izvan građevinskog područja propisani u prostornim planovima županija su neujednačeni i ne sadrže jasno određene stavove o građevinama koje se mogu graditi izvan građevinskog područja. Prostornim planovima uređenja jedinica lokalne samouprave detaljno se razraduju kriteriji određeni prostornim planovima županija i zakonske odredbe o gradnji izvan građevinskog područja.

Važeći prostorni planovi županija (posljednje izmjene i dopune) doneseni su u vremenskom razdoblju od 7 godina u kojemu su u velikoj mjeri promijenjeni propisi pa stoga ima razumljivih razlika u načinu regulative pojedinih planskih rješenja.

11.3 Promet

Opremljenost prostora infrastrukturom uvjet je njegovog funkcionalnog korištenja. Razina infrastrukturne opremljenosti ukazuje na raznolikost namjene i korištenja određenog prostora. Prometni prioriteti obalnog područja Republike Hrvatske su na prometnicama koje se nalaze na trasi multimodalnih koridora, odnosno koridora koji prolaze kroz Hrvatsku i povezuju prostor centralne Europe sa Mediteranom i jugoistočnom Europom. Obalno područje povezano je s kontinentalnim dijelom Republike Hrvatske kao i sa Europom putem Jadransko-jonskog koridora koji je dio Paneuropske transportne mreže.

U proteklom razdoblju naglasak razvoja je stavljen na izgradnju cestovne mreže (postignuta stopa razvoja bila je i veća nego u državama EU), dok se u sljedećem razdoblju predviđa značajnije ostvarivanje razvoja željezničkog prometa.

Slika 29. Prometni koridori

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru RH 2008. - 2012. Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

11.3.1 Cestovni promet

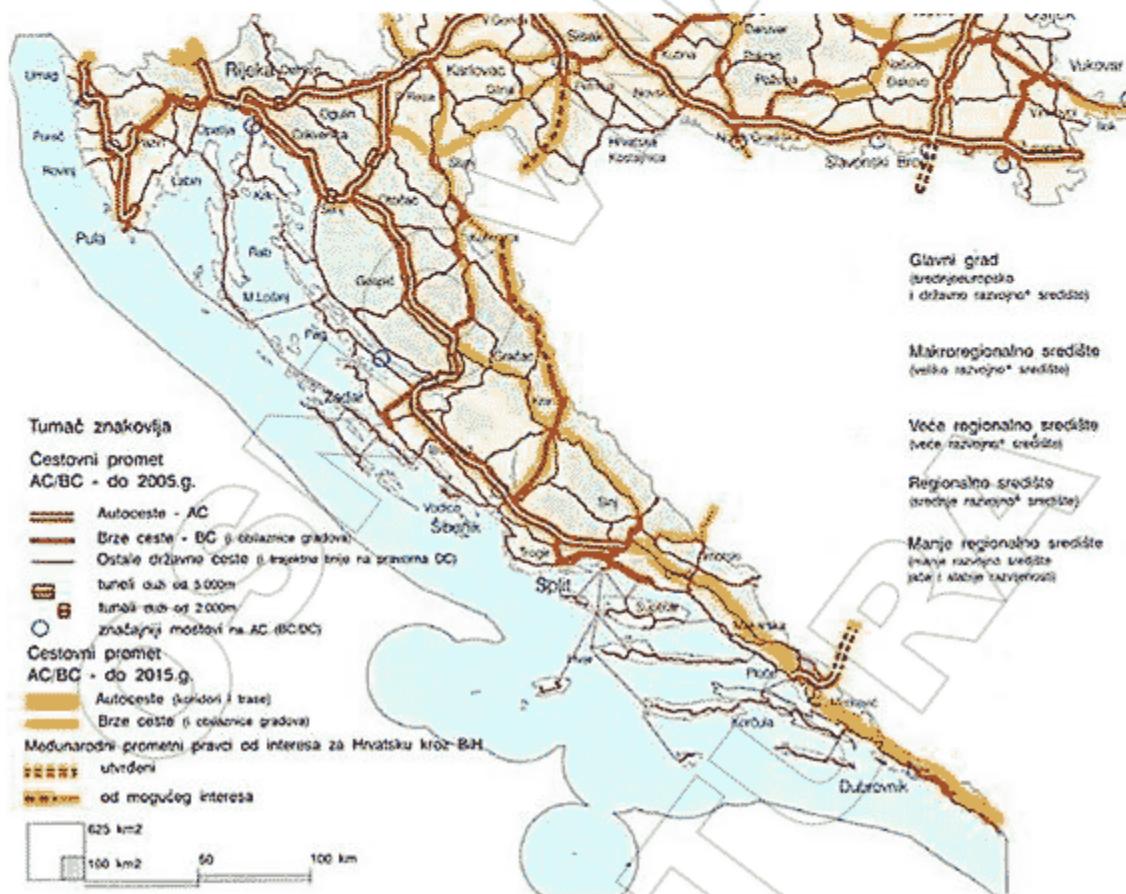
Cestovna povezanost obalnog područja uzdužno kao i s kontinentalnim dijelom Hrvatske, te dalje s evropskim pravcima je dobra. Unaprijeđena je izgradnjom autocesta, brzih cesta te rekonstrukcijom i modernizacijom postojećih cesta.

Unutar obalnog područja izgradnja mreže državnih cesta provodila se na sljedećim prometnim pravcima i koridorima: izgradnja dionica autocesta (A1, A6 i A7) i brzih cesta, radi boljeg i bržeg cestovnog povezivanja unutrašnjeg kontinentalnog područja zemlje i srednjoeuropskog Podunavlja sa Istrom, Hrvatskim Primorjem i Dalmacijom (do Ploča), rekonstrukcija i modernizacija Jadranske magistrale u skladu s intenzitetom prometa i razvitkom pojedinih područja, rekonstrukcija državnih cesta prve prioritetne skupine prema Strategiji prometnog razvijanja Republike Hrvatske.

Osnovna prostorno-razvojna obilježja cestovne infrastrukture su:

- neodgovarajuća dinamika izgradnje drugih državnih i brzih cesta u funkciji uspostave cjelovitog sustava cestovne mreže;

- neodgovarajuća dinamika izgradnje kritičnih dionica i objekta, prvenstveno na mreži državnih cesta te na prilaznicama i obilaznicama većih gradova;
- nedovoljno ulaganje u održavanje cestovne infrastrukture koja ne osigurava puni standard održavanja usluga i servisiranja korisnika;
- nedovoljna izgrađenost i moderniziranost cesta osobito na otocima.

Slika 30. Cestovni promet

Ivor: Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, (1999, 2013..) Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

Prostorno-planskom dokumentacijom omogućen je daljnji razvoj cestovnog prometa na državnoj, županijskoj i lokalnoj razini, sukladno planovima razvoja sektora.

Zakonom je propisano da se za izgradnju autocesta i državnih cesta, te gradnju ceste s četiri ili više prometnih traka ili proširivanje postojeće ceste s dvije ili manje prometnih traka u cestu s četiri ili više prometnih traka ako duljina ceste ili proširene dionice ceste iznosi 10 km ili više.

Ovim zakonskim odredbama osigurano je uvažavanje zahtjeva zaštite prirode i okoliša što je u duhu odredbi Protokola.

11.3.2 Željeznički promet

Postojeća željeznička mreža sastavni je dio mreže međunarodnih i nacionalnih željezničkih koridora. Stanje željezničke infrastrukture, kako u cijeloj Hrvatskoj tako i u obalnom području, obilježava:

- zastarjela željeznička mreža nedovoljnog kapaciteta i opremljenosti;

- kritični dijelovi dionica pruga (nagib, nosivost, radijusi, brzina, propusna moć) i željeznički prometni objekti (kolodvori, postaje, ranžirni i rasporedni kolodvori itd.), prvenstveno na mreži državnih/europskih - magistralnih pruga;
- nedovoljno ulaganje u redovno održavanje željezničke infrastrukture ne osigurava puni standard davanja usluga/servisiranja korisnika;
- nedostatak potpune dokumentacije za izgradnju nizinske pruge Rijeka - Zagreb i podloge za željezničko povezivanje Istre, Ploča i Dubrovnika na postojeću željezničku mrežu.

Za učinkovitost gospodarskog razvoja Republike Hrvatske bitna je prepostavka modernizacija željezničkog prometa, koju se planira izvršiti na najpotrebnijim pravcima i koridorima, u okviru gospodarskih mogućnosti. Takvi zahvati kao i odgovarajuće opremanje željezničke mreže i objekata ne zahtijevaju značajnije proširenje željezničkog koridora, pa se time čuva i štiti prostor i okoliš.

Slika 31. Željeznički promet

Izvor: Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, (1999, 2013..)Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

U prostorno - planskoj dokumentaciji svih razina određeni su svi postojeći i planirani željeznički koridori. Prostorno-planskom dokumentacijom županijske razine određena je željeznička infrastruktura od važnosti za Državu, odnosno njeni postojeći i planirani koridori.

Značajniji željeznički koridor, od važnosti za Državu, na obalnom području je Jadranska željeznička pruga Split - Šibenik – Zadar.

U slijedećem periodu najvažniji zadatak na obalnom području je pripremanje podloga za željezničko povezivanje Istre, luke Ploče i Dubrovnika na postojeću željezničku mrežu. Obzirom na potrebu poštivanja odredbi u međuvremenu donesenih Zakona o zaštiti okoliša i Zakona o zaštiti prirode, a odnose se na postupak procjene utjecaja na okoliš i uvjete zaštite prirode i postupak ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, nužna je eventualna revizija prostorno-planske dokumentacije za potrebe izgradnje željezničke infrastrukture.

Ovim, zakonskim rješenjima osigurano je uvažavanje zahtjeva zaštite prirode i okoliša što je u duhu odredbi Protokola.

11.3.3 Pomorski promet

Zakonom i uredbama definiran je status luka otvorenih za javni promet koji se prema veličini i značaju za Republiku Hrvatsku razvrstavaju u luke osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku, luke županijskog značaja i luke lokalnog značaja. Oko 90% operativnih površina nalazi se u urbanim cjelinama, a posljedica toga je ograničena mogućnost prostornog razvoja luka. Osim prostorne ograničenosti, opremljenost potrebnim sredstvima i uredajima je manjkava i zastarjela.

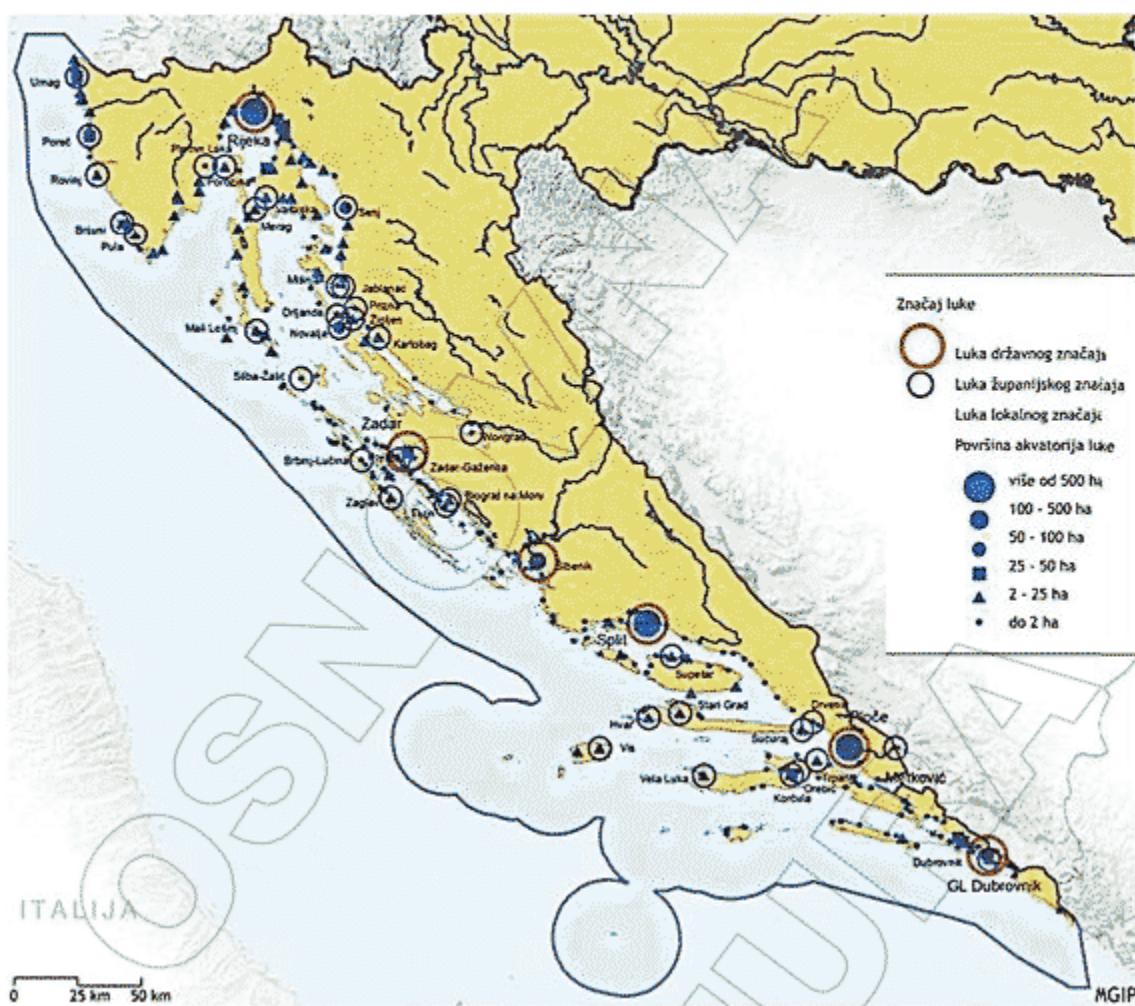
Pomorski promet, koji ima velike potencijale, gotovo je potpuno zapostavljen u lokalnom putničkom prometu. Posebni programi povezivanja otoka i dosadašnja ulaganja države donekle su poboljsali prometnu povezanost otoka s kopnjem, ali stanje je još uvijek na nekim udaljenijim otocima nepovoljno.

Pomorski promet obilježava:

- započeti projekti izgradnje i modernizacije infrastrukture u šest morskih luka državnog značaja (Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče i Dubrovnik);
- neusklađenost gospodarskog i turističkog korištenja lučkih prostora županijskog i lokalnog značaja i
- neodgovarajuće održavanje i opremljenost lučkih prostora županijskog i lokalnog značaja.

Pomorska infrastruktura od državnog značaja sadržana je u svim dokumentima prostornog planiranja kao i elementi planova razvoja svih državnih luka (Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče i Dubrovnik). Prostorno-planskom dokumentacijom, kao i izrađenim planovima razvoja državnih luka omogućen je daljnji razvoj u postojećim prostornim obuhvatima. Uz određene zahvate koji su poboljšali upotrebu postojećih lučkih površina, odnosno nasipavanjem morskih površina omogućila se rekonstrukcija i izgradnja prvenstveno produljenja obala za prihvat većeg broja brodova više nosivosti i povećanje operativno skladišnih prostora. Navedeno je provedeno u šest luka osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku (Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče i Dubrovnik).

Gospodarske okolnosti države pokazuju da su sve značajne državne i županijske luke izgradene i da ih je potrebno modernizirati i opremiti na postojećim lokacijama. Gospodarski uvjeti naglasak stavlju na razvoj luka nautičkog turizma, a osim u lukama nautičkog turizma vezovi za plovila postoje i u lukama otvorenim za javni promet, sportskim kao i drugim lukama.

Slika 32. Pomorski promet

Izvor: Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, (1999., 2013..) Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

U svim dokumentima prostornog planiranja sadržana je pomorska infrastruktura od državnog, županijskog i lokalnog značaja (luke otvorene za javni promet, te luke posebne namjene: luke nautičkog turizma, brodogradilišne luke, ribarske luke, sportske luke, industrijske luke, vojne luke, luke za potrebe državnih tijela) kao i elementi planova razvoja luka.

Lokacije luka nautičkog turizma kao i maksimalni kapacitet vezova u moru određeni su prostorno planskom dokumentacijom županijske razine, te su dati uvjeti njihove gradnje i uređenja na način da se u najvećoj mogućoj mjeri sačuva postojeća kvaliteta obale i mora.

Osnovne prostorno-prioritetne smjernice razvitka pomorskog prometa su:

- utvrđivanje granice pomorskog dobra posebice u urbanim sredinama i na dijelovima obale interesantnim za investiranje, a koji su predviđeni dokumentima prostornog uređenja;
- povezivanje s glavnim cestovnim i željezničkim koridorima;
- primjenom novih tehnika i tehnologija pomorskog prometa podići opremljenost postojeće lučke infrastrukture potrebnim sredstvima i uredajima.

Izgradnja lučke infrastrukture kao razvojni element i dalje će se temeljiti na zahtjevima tržista i utvrđenim kriterijima, na kvalitativnoj i tehnološkoj modernizaciji, te prometnom povezivanju s glavnim europskim cestovnim i željezničkim koridorima radi ostvarenja bolje integracije te stvaranja preduvjeta za razvoj intermodalnog prometa.

Sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša za morske luke otvorene za javni promet osobitoga (međunarodnoga) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku i morske luke posebne namjene od značaja za RH provodi se postupak procjene utjecaja na okoliš. Isto tako, za morske luke s više od 100 vezova provodi ocjena o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš, a za koje je nadležno ministarstvo.

Ovim, zakonskim rješenjima osigurano je uvažavanje zahtjeva zaštite prirode i okoliša što je u duhu odredbi Protokola.

11.3.4 Zračni promet

Prema broju zračnih luka u odnosu na površinu i broj stanovnika, Hrvatska se ubraja u razvijenije države Europe. Zračni promet obilježava: tehničko-tehnološka zastarjelost i nepotpuna opremljenost postojećih zrakoplovnih površina i nedostatna ulaganja u održavanje infrastrukture zračnog prometa.

Prostorni razmještaj zračnih luka relativno je zadovoljavajući, ali za druge oblike zračnih građevina uočava se velika neravnomjernost razmještaja (npr. letjelišta). U dokumentima prostornog planiranja županijske razine omogućen je razvoj zračnog prometa, odnosno proširenje i rekonstrukcija postojećih kapaciteta zračnih luka te moguće otvaranje novih luka na otocima i kopnu. U prostorno-planskoj dokumentaciji sadržane su postojeće i planirane zračne luke državnog značaja, zračne luke na otocima, letjelišta, heliodromi, te aerodromi na vodi.

11.4 Infrastruktura

11.5 Energetski sustavi

Osnovni energetski sustav je električna energija. U prostoru dominira zračna mreža s tendencijom da se u urbanim sredinama mreža premjesti podzemno, najčešće unutar cestovnog koridora. Ostali energenti se koriste u daleko manjem učešću. Sa stajališta obnovljivih izvora energije na obalnom području dominiraju energija sunca, vjetra i dijelom hidro-energetski obnovljivi izvori. Temeljem prihvaćenih obveza EU-a, Hrvatska mora ispuniti obveze prema prijedlogu Direktive Europske unije o poticanju obnovljivih izvora energije o udjelu obnovljivih izvora energije.

Slika 33. Energetski sustavi

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru RH 2008. - 2012. Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

U prostorno-planskoj dokumentaciji županijske razine određeni su postojeći i planirani energetski sustavi (elektroenergetski sustavi, toplinski sustavi, plinoopskrba), a sukladno planovima razvoja javnih distributera.

Glavni pravci razvoja elektroenergetskog sustava su u izgradnji proizvodnih i prijenosnih objekata koji koriste programe prirodnog plina i obnovljivih izvora energije (energiju sunca, energiju vjetra, hidroenergiju). U svim županijskim prostornim planovima data su područja i uvjeti za razvoj obnovljivih izvora energije, i to sa stajališta izgradnje objekata proizvodnje, prerade i distribucije.

Važeća prostorno-planska dokumentacija omogućila je obnovu kao i zamjenu postojećih prijenosnih sustava u postojećim koridorima tako da je stanje današnje elektroprivredne mreže zadovoljavajuće tj. omogućen je prijenos električne energije za sve potrebe gospodarstva i široke potrošnje.

U sljedećem razdoblju planira se razvoj energetskih proizvodnih postrojenja (s naglaskom na korištenje obnovljivih izvora i ekološki prihvatljive tehnologije) i prijenosnih sustava (prvenstveno cjevovodi i 400 kV dalekovodi) koji omogućuju daljnji održivi ekonomski razvoj.

Slika 34. Energetski sustavi 2

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru RH 2008. - 2012. Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja

Prostorno-planskom dokumentacijom određene su lokacije za razvoj proizvodnih energetskih objekata. Veće energetske građevine od važnosti za državu su: TE Plomin (postojeća i planirana), HE Senj I i II, HE Zakučac, HE Ombla. Potencijalne lokacije za solarne elektrane na otocima su: Brač, Hvar, Vis. Prostorno planskom dokumentacijom određene su lokacije smještaja postrojenja za iskorištanje energije vjetra koje su načelnog karaktera, te su date smjernice za podrobnije određivanje njihovih lokacija.

Građevine za transport plina s pripadajućim objektima, odnosno uređajima i postrojenjima na obalnom području su: magistralni plinovod za međunarodni transport DN 500 radnog tlaka 75 bara platforma Ivana K - Vodnjan (podmorska dionica) i DN 500 radnog tlaka 75 bara Vodnjan - Labin - Kršan - Viškovo, potencijalna trasa magistralnog plinovoda za međunarodni transport podmorska dionica Plomin - Omišalj (u istraživanju), potencijalna trasa međunarodnog podmorskog plinovoda na dionici Umag - Sjeverna Italija (u istraživanju); potencijalna trasa međunarodnog plinovoda na dionici LNG Bršica/Koromačno - MRS Labin LNG terminal Plomin, Koromačno, Bršica (lokacije u istraživanju); Jonsko-jadranski plinovod, dionica: čvor Ploče - Dubrovnik - Prevlaka sa prijelazom ispod Malostonskog zaljeva, alternativno preko doline Neretve i BiH kod Neuma, te terminal za tekuće terete u luci Ploče.

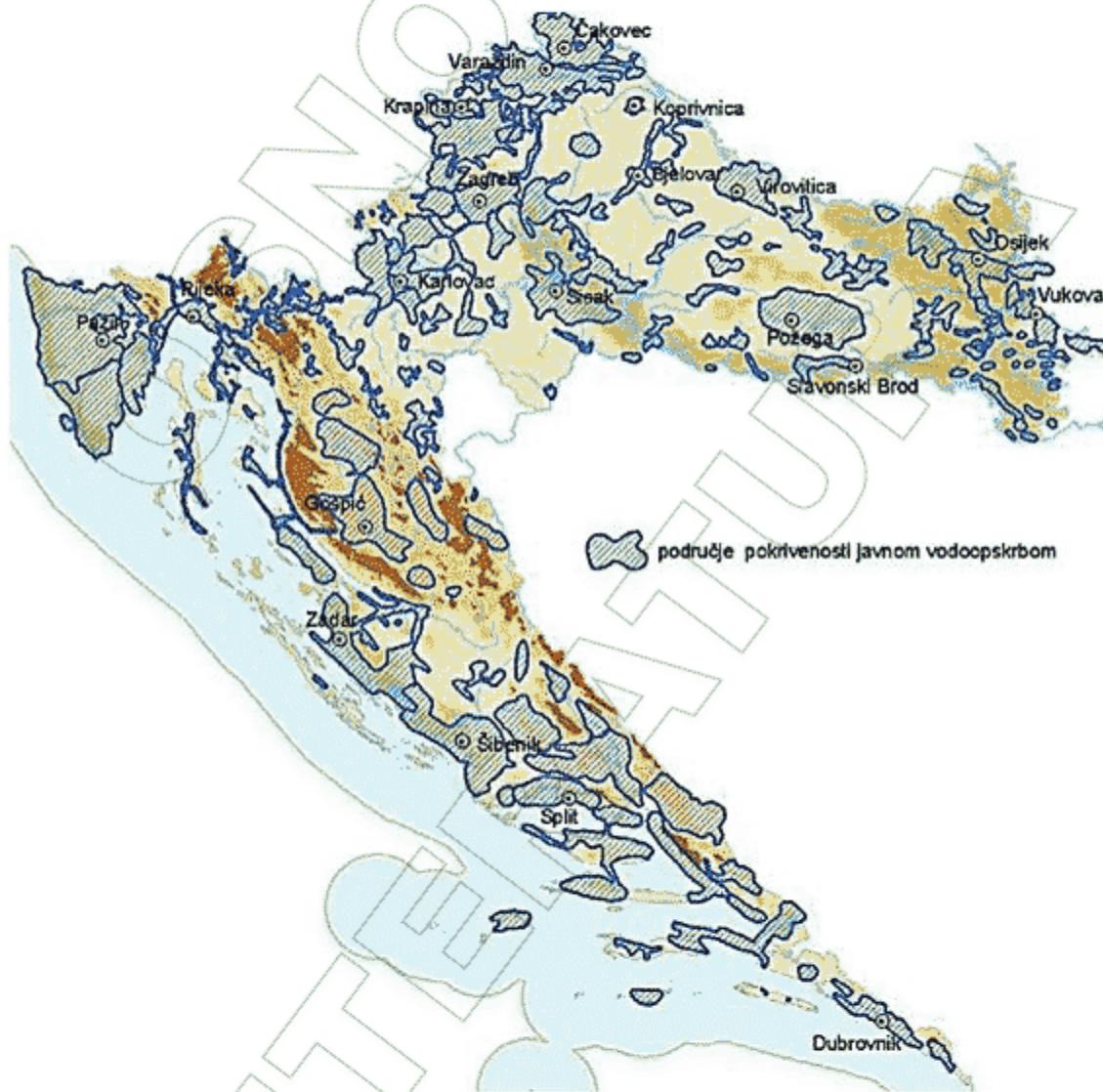
Za sve veće zahvate u energetskom sektoru zakonom su propisane obveze provođenja procjene utjecaja na okoliš.

11.5.1 Vodnogospodarski sustav

Vodnogospodarski sustav podrazumijeva sustav koji obuhvaća opskrbu vodom, odvodnju otpadnih voda, uređenje vodotoka i drugih voda te melioracijsku odvodnju i navodnjavanje.

Vodoopskrba

Udio stanovništva koje ima mogućnost priključka na sustav javne vodoopskrbe, na razini obalnog područja, je različit i ovisi o položaju pojedinog područja. Prema podacima iz recentne Strategije upravljanja vodama, opskrbljeno stanovništvo iz javne vodoopskrbne mreže za područje jadranskih slijova, kojem pripada obalnom područje iznosi 91% .

Slika 35. Vodnogospodarski sustav

Izvor: Strategija upravljanja vodama (2009.)

Vodoopskrba otoka specifičan je problem, koji se rješava na različite načine. Primjerice, na otok Brač, Hvar i Šoltu dovodi se voda s kopna. U manjem opsegu vodoopskrba otoka je iz vlastitih izvora (Cres, Vis). Individualna opskrba se odvija skupljanjem kišnice u cisterne. Za vrlo male otroke ili incidentne situacije uglavnom se dovozi voda brodovima-vodonoscima.

Koristi se i prerada bočate vode putem desalinacije (Lastovo, Mljet) ili se kombiniraju različiti izvori (Krk, Pag, Korčula).

Stanovnici koji nisu priključeni na sustave javne vodoopskrbe opskrbljuju se vodom iz tzv. lokalnih vodovoda ili iz individualnih vodozahvata (bunari, cisterne), kod kojih nije uspostavljen sustav kontrole kakvoće vode, nego se ona provodi prema potrebi i procjeni korisnika.

Povećanje potrebe za vodom proizaći će iz povećanja stupnja priključenosti stanovništva na javne vodno-opskrbne sisteme. U turističkim područjima očekuje se povećanje potrebe za vodom zbog očekivanog povećanja broja turista i postizanja viših kategorija turističkih usluga.

Odvodnja otpadnih voda

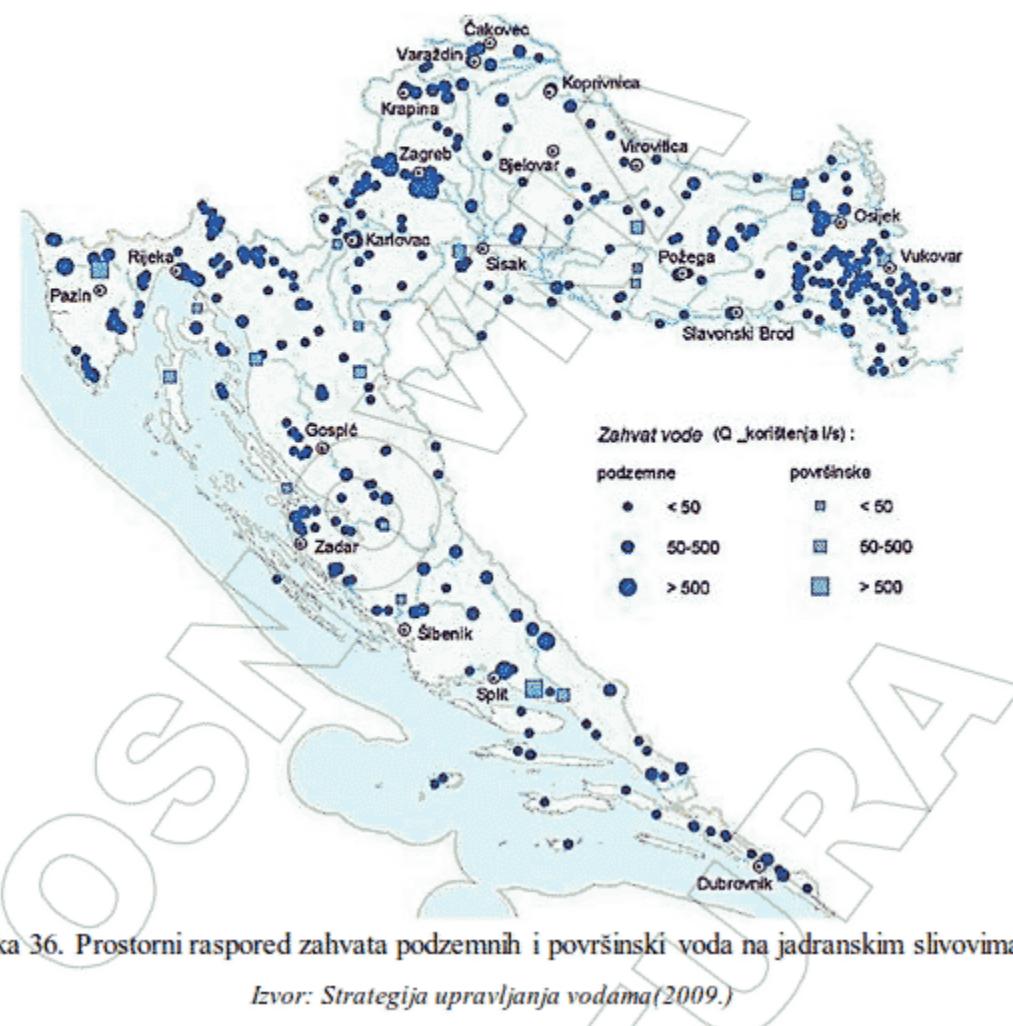
Priklučenost stanovništva na sustave javne odvodnje razlikuje se ovisno o veličini aglomeracije, pri čemu je jasan trend da postotak priključenosti raste s veličinom aglomeracije. Za aglomeracije veće od 150 000 ES, priključenost stanovništva na sustave javne odvodnje je najveća i iznosi 74%, dok s druge strane za aglomeracije s manje od 2000 ES, priključenost stanovništva na sustave javne odvodnje iznosi oko 7%, što je posljedica tehnički i finansijski zahtjevnijeg načina rješavanja odvodnje.

Razina priključivanja stanovništva na kanalizacijske sisteme sa središnjim komunalnim uređajima, nije se realizirala planiranim dinamikom. Razlog tome su nepovoljni gospodarski uvjeti te visoki troškovi izgradnje sekundarne mreže i plaćanja priključaka. Zbog toga veliki dijelovi mnogih naselja još uvijek nisu priključeni na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda.

Pročišćene otpadne vode za sada se ne koriste, a zbrinjavanje mulja koji nastaje kao rezultat rada uređaja zapročišćavanje otpadnih voda još uvijek nije sustavno rješeno. U pravilu se odlaže na sanitarnim odlagalištima iako se, uz određenu doradu, može koristiti kao sirovina (u poljoprivredi, materijal u proizvodnji opeka, kao emergent i slično).

Pročišćavanje otpadnih voda provoditi će se temeljem Direktiva Vijeća EO o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ od 21. Svibnja 1991.), i Direktiva vijeća o kakvoći voda namijenjenih za ljudsku potrošnju (98/83/EZ, od 3. Studenog 1998.)

Direktiva o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda odnosi na prikupljanje, pročišćavanje i ispuštanje komunalnih otpadnih voda, te pročišćavanje i ispuštanje otpadnih voda iz određenih industrijskih sektora.

Slika 36. Prostorni raspored zahvata podzemnih i površinski voda na jadranskim slivovima

Izvor: Strategija upravljanja vodama (2009.)

Cilj Direktive je zaštita okoliša od štetnih utjecaja ispuštanja gore navedenih otpadnih voda. Vlada RH donijela je Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva. Sukladno Direktivi, za područje Jadranskog sliva potrebno je izvršiti prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda za aglomeracije do 150.000 (ES), a do kraja 2023. za sve aglomeracije više od 2000 (ES).

U prostorno-planskoj dokumentaciji županijske razine određeni su vodnogospodarski sustavi, te je omogućena njihova gradnja, dogradnja, povezivanje i rekonstrukcija. Na pojedinim dijelovima obalnog područja, za potrebe vodoopskrbe, planira se izgradnja novih akumulacija, zahvaćanje novih količina podzemnih voda, kao i izgradnja novih transportnih pravaca do pojedinih otoka.

Sustavi javne odvodnje otpadnih voda rješavaju se kao kanalizacijski sustavi za područje većih aglomeracija i visoke gustoće gradnje, ili kao autonomni sustav (individualni mali uređaji, septičke jame, sabirne jame), koji je primjereno rjeđe naseljenim područjima ili samostalnim objektima udaljenim od naselja. Prostorno-planskom dokumentacijom propisano je provođenje monitoringa i očuvanja kakvoće vode kao i mjere sanitarne zaštite izvorišta.

11.6 Gospodarenje otpadom

Na temelju Zakona o otpadu i tada važećih načela i direktiva EU, 2005. godine usvojena je Strategija gospodarenja otpadom Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 130/2005), a 2007. godine i Plan gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2007.-2015. godine ("Narodne novine", br. 85/2007, 126/10, 31/11), kojima se predviđa uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj. Okvirna EU Direktiva o otpadu

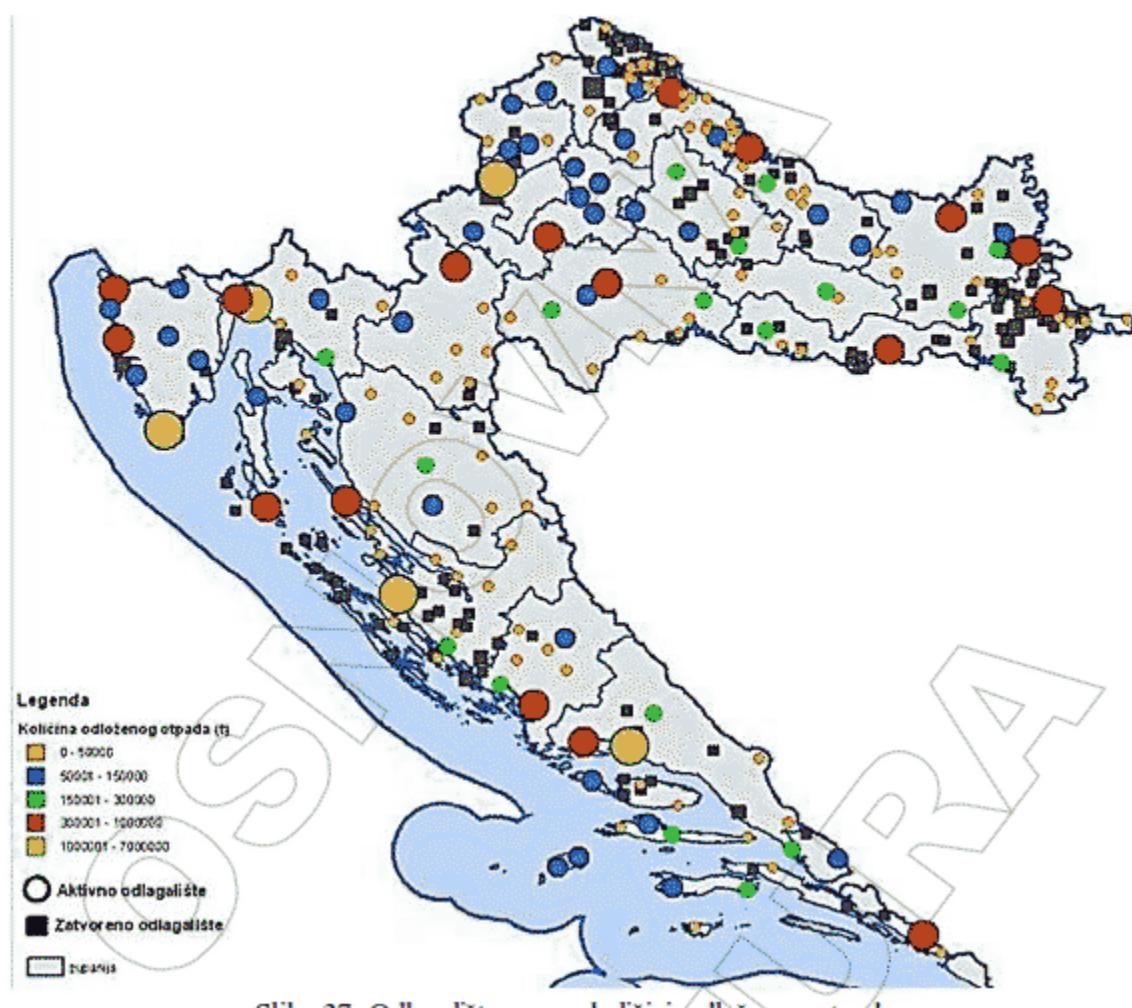
2008/98/EC donesena 2008. godine, koja je zamijenila nekoliko ranijih direktiva, danas daje pravni okvir za gospodarenje otpadom u EU.

Navedenom Direktivom modernizira se zakonodavstvo vezano uz gospodarenje otpadom uvođenjem koncepcata nusproizvoda, prestanka statusa otpada te koncepta praćenja životnog ciklusa, a poseban naglasak stavljaju na sprečavanje nastanka otpada i uporabu korisnih materijala iz otpada, čime bi se znatno smanjila količina otpada odloženog na odlagališta.

Novim Zakonom o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13 – na snazi od 23.07.2013.) utvrđuju mjere za sprječavanje ili smanjenje štetnog djelovanja otpada na ljudsko zdravlje i okoliš na način smanjenja količina otpada u nastanku i/ili proizvodnji te se uređuje gospodarenje otpadom bez uporabe rizičnih postupaka po ljudsko zdravlje i okoliš, uz korištenje vrijednih svojstava otpada. Novim Zakonom u pravni poredak Republike Hrvatske prenose relevantne direktive Europske unije.

Planiranje gospodarenja otpadom podrazumijeva analizu postojećeg stanja, te propisivanje mjera koje je potrebno provesti kako bi se dosegнуli zadani ciljevi u politici gospodarenja otpadom. Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske određuje i usmjerava gospodarenje otpadom te na temelju analize postojećeg stanja na području gospodarenja otpadom i ciljeva gospodarenja otpadom. Razvojni dokumenti pojedinih područja poslovnih djelatnosti ne smiju biti u suprotnosti s Planom. Obvezu izrade plana gospodarenja otpadom imaju županije, Grad Zagreb, gradovi i općine, te proizvodači otpada koji godišnje proizvedu više od 150 tona neopasnog otpada i/ili više od 200 kilograma opasnog otpada (za razdoblje od četiri godine).

Zakonom su propisane građevina za gospodarenje otpadom od državnog značaja u koje spadaju centar za gospodarenje otpadom, spalionica otpada i odlagalište opasnog otpada. Zatim građevina za gospodarenje otpadom od županijskog značaja u koje spadaju odlagalište otpada koje nisu državnog značaja i građevina za gospodarenje otpadom od lokalnog značaja, a to su građevine za gospodarenje otpadom koje nisu državnog i županijskog značaja.

Slika 37. Odlagališta prema količini odloženog otpada

Izvor: Plan upravljanja vodnim područjima, Dodatak II. Analiza znacajki Jadranskog vodnog područja (2010)

Županije gradovi i općine, odnosno nositelji izrade dokumenata prostornog uređenja, dužan je planirati lokacije za gradnju tih objekata¹²². Prema dosadašnjem iskustvu, javnost čije je sudjelovanje u postupcima donošenja planova, programa i konkretnih odluka osnaženo odgovarajućim zakonima, iako načelno prihvata građevine za zbrinjavanje otpada kao važne objekte zaštite okoliša, najčešće izražava snažno protivljenje da takva građevina bude smještena u njezinoj blizini.

Istarska županija je Planom gospodarenja otpadom i Prostornim planom županije predviđen je ŽCGO Kaštjun u Puli. Primorsko-goranska županija je Planom gospodarenja otpadom lokacija Marišćina je odredena za ŽCGO. Prostornim planom županije određene su četiri potencijalne lokacije centralne zone za gospodarenje otpadom: Dolčina, Marišćina, Nova i Rojno.

Ličko-senjska županija je Planom gospodarenja otpadom i Prostornim planom županije odabran je županijski koncept zbrinjavanja otpada, te se za potrebe uređenja i izgradnje ŽCGO određuje lokacija Ostrvica-Lički Osik

¹²² Regionalni i županijski centri za gospodarenje otpadom, odlagališta opasnog, neopasnog i inertnog otpada, te građevine namijenjene za spaljivanje otpada (spalionice).